

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Fra
Vallekilde Folkehøjskole

59

Udgivet af Selevsforeningen
1952

DANMARKS
PÆDAGOGISKE
BIBLIOTEK

FRA VALLEKILDE FOLKEHØJSKOLE

59

UDGIVET AF ELEVFORENINGEN.

1952

Og der var hyrder i den samme egn, som lå ude på marken og holdt nattevagt over deres hjord. Og en Herrens engel stod for dem, og Herrens herlighed omstrålede dem, og de blev såre forfærdede. Og engelen sagde til dem: frygt ikke: thi se, jeg bringer jer godt budskab om en stor glæde, som skal være for hele folket, at jer er i dag en Frelser født, som er Kristus, Herren.

i Davids by.

Niels Skovgaard: Hyrderne.

Til gamle elever (jubilarer)!

Ved hvert års elevmøde i juli har vi den glæde at mødes med en større eller mindre flok gamle elever, som fejrer 25 års, 40 års eller endog 50 års jubilæum. Det kan være særlig festligt at mødes med sådan en flok jubilarer. Imidlertid er der netop for disse jubilarers vedkommende visse mangler ved dagen. Skolen har hidtil ikke gjort noget særligt for at kalde dem sammen, og den enkelte ved for lidt om, hvorvidt hans kammerater kommer. Men dertil kommer, at selve elevmødedagen i juli næppe er den bedst egnede dag: de mange mennesker, det store program, som skal gennemføres i et forceret tempo og lærernes optaget-
hed — alt det volder, at vi får talt for lidt med jubilarerne. Alle gamle elever vil fremdeles være meget velkomne elevmødedagen i juli, og denne dag vil stadig beholde sit særlige præg. Men vi har besluttet at opfordre 25 års jubilarerne, d. v. s. elever fra vinteren 1927—28 og fra sommeren 1928 samt endnu ældre elever til at komme til Vallekilde i forbindelse med efterårsmødet. Sammenkomsten vil da blive holdt lørdag eftermiddag og aften den 19. sept., og man kan, om man vil, deltage helt eller delvis i de følgende 3 dages efterårsmøde.

Fra midten af august vil der foreligge en trykt plan over jubilæumssammenkomsten og efterårsmødet; man kan efter forespørgsel få denne plan tilsendt. Indmeldelse til mødet må ske i god tid.

Uffe Grosen.

Billigt - gratis - dyrt

Kamp maa der til, skal Livet gro — har Kaalund skrevet i en Sang, som alle Højskoleelever kender. Nogle Linier i Salmebogen taler om det samme:

*Stadig Kamp vort Liv maa være,
stærk er Fjenden, svag er jeg,
som til Guds, min Skabers, Ære
vandre skal den trange Vej.*

Og skulde nogen mene, at det om den stadige Kamp og den trange Vej lyder noget pietistisk, kan det oplyses, at Grundtvig optog den Salme i sit Sangværk. Den glade Kristendoms utrættelige Forkynder kunde altsaa godt bruge de Linier.

Mon *de falske Profeter* ikke for en stor Del er dem, der forkynder, at Livet kan vindes uden Kamp? Slut Fred med alle Problemer og Konflikter, saa skal du bare se, hvor rart og godt det hele bliver. Gaa frem hvor der er mindst Modstand, skræv over hvor Gærdet er lavest. Følg den brede Strøm, som glider jævnt afsted og nynner paa det Omkvæd, at saadan gør jo alle de andre, og hvorfor i Alverden skulde jeg saa gøre anderledes?

Mon *de falske Profeter* ikke for en stor Del er dem, der vil gøre Tilværelsen billig? Tag ikke for tungt paa dine Pligter, gør ikke dit Arbejde for besværligt, se at faa det overstaet, prøv at skubbe noget af det over paa andre, og snyd lidt med det hist og her, hvor det ikke saadan alt for tydeligt kan ses. Meld dig ind i et Parti og hold Partiets Avis og tak dens Redaktør for, at du hver Aften kan

sidde i din Lænestol og faa at vide, hvad du skal tro og gøre. Og tag saa til dig af de billige Fornøjelser, der er nok af dem. Drej op for Radioen og lad være med at høre ret meget efter, hvad der kommer ud af den, nyd blot den Behagelighed, at saa behøver du ikke selv at finde paa noget. — Og en Dag faar du maaske ovenikøbet Fjernsyn, da behøver du ikke engang det Besvær med at blade i Billedbladet, da blader Radioen for dig, det bliver et stort teknisk Fremskridt. — Og der er den velsmurte Underholdningsroman, som ikke har noget foruroligende Forhold til Virkeligheden, og der er det billige Snakkeri om alt muligt og ingenting, og der er den billige Erotik, som er nem at gaa til og nem at komme fra igen, fordi den er tilfældig og upersonlig og ikke fører nogen Forpligtelse med sig. — Og der er den billige Forfængelighed — et hyggeligt Andelsforetagende, hvor du smigrer de andre, før at de andre til Gengæld skal smigre dig.

Der er en billig Frihed. Det er den, der smyger alle Baand af sig. Om den siger en fransk Digter (Exupery): Det er Friheden til *ikke at være noget*. For kun gennem Pligter bliver man noget. Et Menneske er nemlig ikke noget i sig selv, *et Menneske er ikke andet end de Baand, det har knyttet*.

Eller maaske vil du gerne »være noget«: en af dem, der lever med i Tidens Begivenheder, eller en, som har en Moral og »lever op til den« og kan spejle sig i andres og egen Anseelse. Eller du vil gerne være et fromt Menneske, en god kristen, saa du kan vide, at ogsaa Gud ser paa dig med Velvilje og Tilfredshed. — Jamen, til det Brug forefindes ogsaa mange billige Synspunkter og Talemaader, de ligger i Luften og er lige til at suge ind og spytte ud igen. Og der er en overkommelig Moralskhed, som for en stor Del bestaar i at korse sig over, hvordan andre bærer sig ad. Og der er en letkøbt Religiøsitet, som gaar ud paa, at man gør da baade dette og hint for Guds Skyld (eller

man har dog i det mindste »den gode Vilje dertil«), og saa kan man vel regne med, at han er helt godt tilfreds med Resultatet.

Det er nogen af de billige Varer, som falske Profeter udbyder. En stor og broget Markedsplads færdes vi paa. Og hvem er saa Profeterne, og hvem er blot Markeds-gæster? Det er saa nemt at mene, at Profeterne maa vel være Præster og Lærere, Forfattere, Politikere o. s. v. Men det er en falsk Begrænsning. I den her nævnte Forstand er Profeteringen ikke en Profession, men noget alle er med i. *Vi har alle nogle Omgivelser, som vi profeterer overfor.* I den Maade hvorpaa vi taler om Livet, og ikke mindst i den Maade hvorpaa vi lever det, har vi alle nogen, som vi fører sand eller falsk Profeti overfor. Og bærer vi Kristennavn, maa vi vide, at vi altid bærer Vidnesbyrd om den Gud, som staar bagved det Navn. Lige saa lidt som et Barn kan undgaa at vidne om, hvad Slags Forældre det har — fra et Barns Væsen og Opførsel vil andre altid drage Slutninger om, hvad Slags Hjem det er udgaaet fra — lige saa lidt kan vi undgaa at aflægge Vidnesbyrd om den Gud, som vi kalder med Fadernavn. Det er udtrykt i den Bøn: Helliget vorde dit Navn! Giv os dog, at dit Navn maa blive hædret ved os! En dristig Bøn, som ingen nøgtern kristen vilde vove at bede, hvis den ikke var blevet anvist af Jesus selv. Og dog: endnu dristigere ikke at bede den! for saa vilde vi helt være overgivet til den anden Mulighed, at Gud bliver daarligt omtalt for vor Skyld, ved at se paa os:

*Stadig Kamp vort Liv maa være,
stærk er Fjenden, svag er jeg,
som til Guds, min Skabers, Ære
som til Guds, min Skabers, Ære
uden Hjælp i denne Strid
var forgæves al min Flid.*

Jamen, er vi nu alligevel ikke kommet bort fra den glade Kristendom? Gaar det glædelige Budskab ikke netop ud paa, at Gud er den grænseløst milde og gode, som bærer over og tilgiver, som ikke stiller Betingelser for sin Faderlighed, som tager imod de smaa ved Døbefonten og lader sige, at saadan var det ogsaa engang med os, og saadan bliver det ved med at være, blot ved denne fattige Barnlighed befinder vi os indenfor Rigsgrænsen. Er det da ikke i høj Grad en Forkyndelse af, at det er billigt at blive en kristen og at kunne regne med Guds Faderkærlighed?

Nej, det er ikke en Forkyndelse af, at det er *billigt*, men af at det er *gratis*, og *gratis er ikke det samme som billigt*. Billigt vilde betyde, at Gudsriget kunde købes til en overkommelig Pris, gratis betyder, at det, som for os er helt uoverkommeligt at købe, giver Gud os for ingenting. Saadan tilbyder Gud sin Kærlighed og Frelse, og saadan maa vi tage imod den, om vi ellers vil have den: givet for ingenting. Og det er slet ikke saa let, som det kan lyde til. Paa een Vis det letteste af alt, muligt for ethvert Menneske — saa retfærdigt er det i Guds Rige! — noget som det mindste og svageste og ringeste Menneske har Mulighed for. Men paa anden Vis er det en Erfarings-sag, at netop dette kan af os Mennesker føles som en snæver Vej at færdes paa, et Naaleøje at skulle ind i, fordi det blankt forkaster al den billige Religiositet, som vi hellere vilde berolige os med: alt det med at naa blot vi er nogenlunde ordentlige Mennesker og lidt bedre end Naboens eller lidt frommere end de, da kan Gud lide os *for det*, og da vil han ogsaa tage godt imod os *for det*. Noget i os protesterer mod at faa alt dette afvist, noget i os synes, at det er da at komme helt ud at svømme: aldrig at kunne kaste et beroligende Blik i Spejlet, aldrig at kunne redde sig i Land paa en lille Ø af Selvtilfredshed, aldrig at have andet, der holder os oppe fra Time

til Time, end Guds Vilje til Tilgivelse og hans dagligt udholdende Barmhertighed.

Det er en smal Vej at befare. Og det er da ogsaa til at se, at den frastøder mange. Ingen kan blive paa den uden at gøre Troens Arbejde og stride Troens Strid. Men Kristus siger, at den er Vej ind i Livet. Og kristne Mennesker har aflagt det Vidnesbyrd, at paa deres Søgen efter Hjertefred var det der, de fandt den. Kun ved at slippe det forholdsvis billige og gribe om det gratis tilbudte fik de den sande Frimodighed til at leve som Mennesker paa Jorden, som Børn af Gud. — Og de, som paa det Grundlag bliver i Stand til at vise deres Omgivelser et roligt Sind og et frimodigt Ansigt, midt i en Verden, hvor Synd og Død fører saa store Ord, ogsaa i deres eget Hjerte — de er med til, at Guds Navn vorder helliget, de giver ham Æren og er med til at aflægge et godt Vidnesbyrd om den himmelske Far.

Det kristne Evangeliums ene Angreb paa det billige er at forkynde et Gudsforhold, som er gratis. Det andet Angreb er at forkynde et Menneskeforhold, som er dyrt. Det alarmerer alle vore menneskelige Evner og Kræfter. Vi faar at vide, at de er alle bestemt til, at der skal komme dyrekøbt menneskeligt Fællesliv ud deraf. De to Angreb følges ad. Naar Gud har afvist vore Forsøg paa at købe noget hos ham — om vi da mener, at saa kan vi frit bruge Evner og Kræfter til, hvad vi finder for godt, i en Frihed til ikke at være noget og ikke at blive noget, da forkynder Evangeliet: jovist skal du være noget, din Næstes Ven og villige Hjælper og tro Tjener, det er hvad du har faaet Evnerne og Kræfterne fri til. Det er den snævre Vej til at leve et Menneskeliv, mens du er paa Jorden, *for et Menneske er ikke andet end de Baand, som det knytter.*

Om vi vil færdes med Evangeliets Klang i vore Ører, da fører Vejen ikke om ad det billige, og da bliver den ikke

bredt betrampet af den store Publikumssukces. Da bliver det at færdes, hvor det er paakrævet at arbejde, nødvendigt at kæmpe. Nødvendigt for det menneskelige Fællesskabs Skyld, at ville koste noget derpaa, at ville betale Prisen for at andres Glæde og Velfærd kan blive til — og nødvendigt at kæmpe for Troens Skyld, for at blive i det naadebaarne Gudsforhold, som er det eneste sande og virkelige. Nødvendigt at kæmpe for at forsage det billige og give Plads for baade det gratis og det dyre.

Stadig Kamp vort Liv maa være.

Erik Gelting-Hansen.

Vor dobbelte verden

En af de ting, som er blevet iøjnefaldende efter krigen, er ungdommens rejselyst. De unge tager udenlands for at se sig om og lære noget i en grad som ikke før. Vi mærker det blandt vore elever, der er mange, som ikke alene har været udenlands, men har haft plads et halvt eller helt år i lande som Norge, Sverige, Finland, Holland, England eller Schweiz. Og det er en udmærket, en glædelig ting, for det er udviklende at komme ud og møde andre mennesker og forhold. Men på den anden side kender vi også mange eksempler på, at sådanne rejser kan blive så underligt tilfældige i virkningen, fordi de ofte er tilfældige i tilrettelæggelsen, og fordi man ofte ikke har gjort sig særlige forestillinger om, hvad man gerne vil se og lære og forstå.

Det er på lignende måde som at tage på højskole. Det er også en slags rejse, man giver sig ud på: man river sig løs fra den hjemlige virkekreds og går på opdagelsesrejse i tilværelsen. Men udbyttet bliver i høj grad bestemt af, hvordan man indstiller sig til og udfører denne »rejse«. Man kan gøre det som turist, der lader tingene komme, som de vil, og måske ligefrem er mest optaget af at nyde tilværelsen. Men man kan også være opsat på at nå et bestemt mål, hvor bevidst man nu former det for sig i enkeltheder eller ej. Men eet er givet: søger man efter klarhed over sig selv og sin plads og bestemmelse i tilværelsen, har man meget større chancer for virkelig at opleve noget.

Det mærkelige er imidlertid, at det samme forhold —

målsætningen og dens værdi — gør sig gældende overfor den tid, der følger efter højskoleopholdet. Nu gælder det nemlig om, at det, man har mødt på højskolen på en sådan måde, at det har tiltalt og fængslet een, at det nu kan bestå sin prøve i virkeligheden. At ville denne prøve og gennemføre den reelt, det er en væsentlig målsætning. Men der er en lige saa vigtig, der hedder, at skal det, man mødte af levende og værdifuldt, bestå nogen prøve og holde sig levende, så skal det have næring, ellers dør det af sult. Det var denne erkendelse, der lå bag oprettelsen af vore første ungdomsforeninger, og deri ligger et fingerpeg om, at det netop burde være ungdomsforeningerne, hvor man søgte hen og fandt næring. Ikke blot i de første år, men også når man er gift og bosat og ellers fristes til at sige til sig selv: Nu har jeg ikke tid eller kræfter til at komme i ungdomsforeningen mere. Der er desværre ikke så få ungdomsforeninger, der har lidt under, at sådanne medlemmer holder op med at komme og med at gøre en indsats i bestyrelsen. Og denne fornemmelse af, at noget skal have næring, den skulle jo også føre videre ud til de andre former for folkeligt foreningsarbejde og til kirken og menighedslivet.

Et dagligt liv i sognet — med dets vekselspil mellem arbejde og næring til vort åndelige liv — skulle være vort egentlige liv, hvor vi står vor prøve og finder vor gerning. Men når det er sagt, så bør det tilføjes, at vi netop i de sidste 20 år har lært mere end før, at der er en verden udenom os, som har afgørende indflydelse på vor daglige lille-verden, og som også har krav på vor medleven og medvirken. Og når vi derfor prøver at stikke næsen udenfor, så bør det ikke ske tilfældigt, men med en vis plan og hensigt ud over det spændende og turistmæssige. Alene det at vælge, hvor man vil hen, og hvordan opholdet skal forme sig, burde ske ud fra en overvejelse af, hvor der er noget at lære i særlig grad og noget at udrette. Og også

her vil det blive af væsentlig betydning, om man har følelsen af, at der er noget, som trænger til næring og bekræftelse. Jo, der bliver steder og lande, som man føler, man må se og opleve. Og det gælder lige så meget højskolelærere som elever; for nærmere at belyse sagen vil det da være naturligt, at jeg fortæller ud fra egne erfaringer, og jeg vil fremføre tre eksempler, som ikke mindst får deres værdi ved at ses i sammenhæng.

I 1945 meldte sig hurtigt det sydslesvigske spørgsmål som vort vigtigste nationale problem, men vi husker også endnu, hvordan en virkelig stillingtagen blev vanskeliggjort gennem partipolitisk og følelsesmæssig eensidighed i opfattelse og fremstilling. Dertil kom, at en del unge efterhånden følte sig lede og kede af ustandseligt at høre om Sydslesvig, det blev for ofte for dem til snak i stedet for en oplevelse. Hvad var der i en sådan situation at gøre? Ja, gennem vore sydslesvigske elevers beretninger forstod jeg, at det eneste reelle var selv at rejse til Sydslesvig og opleve realiteterne. Og da der netop gennem sydslesvigske elever kom indbydelse til Inga og mig om at besøge Sydslesvigske Forening i Rendsborg og holde foredrag og give oplæsning, så var vi ikke sene til at sige ja. Og skønt det kun blev en 3-dages tur i alt, så var det nok til at give de væsentlige oplevelser, som blev grundlaget for indstillingen til Sydslesvig-spørgsmålet. Det var jo ikke teorier, vi mødte, men levende mennesker. At tale med dem, at høre dem fortælle, at se deres øjne stråle og deres sind åbne sig både for H. C. Andersens »Historien om en Mor« og for P. Hjort Lorenzen og hans motto: »Hvad du ikke vil, at andre skal gøre mod dig, det skal du heller ikke gøre mod dem« — alt dette sagde mere end tydeligt nok: det, der her sker, er blot, at mennesker søger efter noget, der kan give deres liv åndeligt indhold og mening. Der er altså i første række tale om en åndelig opvågning; det nationale valg kommer efterhånden, og om

det bliver til dansk eller tysk side, beror bl. a. på, om det kan blive et helt frit valg. Og her tilspidser spørgsmålet sig til: hvordan kan man skaffe disse mennesker den politiske og økonomiske baggrund for frit at forme deres liv, som deres samvittighed byder dem. Og når man oplevede den glæde, hvormed de sugede til sig af danske sange, dansk åndsliv og historie, så måtte man føle det ansvar, at vi fra Danmark hjælper dem til så solidt og reelt et møde, som det først og fremmest sker gennem skoler, ungdomsforeninger og kirker. Disse krav til os er i dag ikke mindre, og at vi virkelig forstår dem, er ikke mindre væsentligt. Der er derfor brug for, at unge heroppefra gennem selvoplevelse dernede får spørgsmålet helt ind på livet, så meget mere som andre spørgsmål herhjemme (udenrigs- og militærpolitiske) truer med at aflede interessen fra Sydslesvig. Derfor er der grund til at sige til ungdomsforeninger og ungdomsledere: tænk på, om I kan være med her; tænk på, hvor meget der kan komme ud af selv et kortere besøg i Sydslesvig; prøv på at lade foreningen tage derned og være med til at give folk dernede en god dansk aften og selv at opleve samværet, men især sådan, at de unge heroppefra kommer til at bo rundt om i hjemmene og for alvor kan opleve, hvordan livsvilkårene er, og hvordan disse mennesker tænker og føler. Og det skal også siges til danske unge, at der er en dansk højskole i Jaruplund, hvis gerning vil blive endnu mere betydningsfuld, hvis unge danske forstår, at besøg og ophold i Sydslesvig også burde komme den tilgode. At der også er en helt anden opgave i forbindelse med Sydslesvig, skal jeg komme tilbage til i en anden sammenhæng, men først skal vi en tur til Sverige.

Efter krigen har vi oplevet en større kontakt med den svenske højskole end tidligere, og det gælder ikke mindst Vallekilde, takket være vore to »flygtninge« fru Sigrid og Harald Grønborg. Svenske højskolelærere har besøgt

os, og enkelte svenske elever har fundet vej til vinter- eller sommerskolen. Og endelig har vi fået fast venskabsforbindelse med Sörängens folkhögskola i Småland, hvorved også danske unge kan få lejlighed og lyst til at lære en svensk højskole at kende. Det har først og fremmest formet sig som lærer- og elevbesøg for en ugestid ad gangen. Forleden vinter var det blevet min tur til at rejse på besøg med 8 Vallekilde-elever, som jeg allerede sidste år i elevskriftet har fortalt det; men her vil jeg gerne have lov til at fortælle lidt mere og i denne bestemte sammenhæng. I ved, hvordan vi her på højskolen fortæller meget om de nordiske lande og med den baggrund, at det nordiske spørgsmål skulle være lettere at forstå og umiddelbart blive nærværende. Når det betyder så meget for os, er det klart, at så bliver det meget værd, om vi ved et besøg i et af de nordiske lande kan få det efterprøvet og gjort rigtig levende, håndgribeligt. Og det er ikke mindst på denne baggrund, at jeg her ønsker at fremstille og bedømme vort besøg på Sörängen. Vi var der kun 8 dage, men det var forbavsende, så meget vi fik ud af dem, og selv for mig, der både kendte Sörängen og andre svenske højskoler i forvejen, var det en overraskende rig og givende oplevelse. Det første, som gjorde indtryk på både danske og svenske unge, var vel det, at vi havde så forholdtvis let ved at forstå hinanden, selvom vi talte hvert sit sprog (og med dialekt); de uomgængelige misforståelser og vanskeligheder følte som krydderier på oplevelsen, og der var gå-på-lyst fra begge sider. Det er en glædelig oplevelse, at vi her i Norden altså stort set kan klare os med vort eget sprog og blive forstået, og det ikke alene i almindelige ydre samtaleemner. Den næste afgørende ting var, at i samme grad som arbejdet og livet på skolen lukkede sig op for os, des mere forstod vi, hvor meget der var at lære, samtidig med, at det gav os et skarpere blik for, hvad der var det karakteristiske ved

arbejdet hjemme i Vallekilde. Det var en betydningsfuld opdagelse at gøre, at den samme idé — altså i dette tilfælde højskolen — kunne slå rod hos to folk, men blev udformet på så forskellig måde, stemmende med det pågældende folks udvikling og indstilling. Og det kunne da heller ikke være andet, end at vi mere end før prøvede at tænke over og finde ud af, hvordan den svenske indstilling i det hele var. Dertil bidrog meget de mange samtaler med de svenske elever, og her var det meget værdifuldt, at der — som på andre svenske højskoler — var mange elever fra byerne. Men den bedste hjælp til at forstå svensk ånd og indstilling var dog at høre om svensk historie og digtning. Navnlig ved een bestemt lejlighed oplevede vi et afgørende indtryk af svensk ånd, nemlig da vi overværede en slags generalprøve på Pär Lagerkvists lille drama: »Lad mennesket leve«. Skønt det ingenlunde er let tilgængeligt, og skønt flere af de historiske skikkelser, som optræder deri, var ukendt for de danske tilskuere, så blev dog skuespillet modtaget som en stor oplevelse. Fra scenen lød til os et karakteristisk svensk, varmhjertet forsvar for og en hyldest til menneskeværd og menneskeret, netop så godt forenet i mottoet: Lad mennesket leve.

Dette og meget mere lod sig opleve på 8 dage; hvad måtte det så ikke kunne blive til i løbet af en hel vinter. Og det er da også gået sådan, som vi havde håbet, at nogle af vore elever fik lyst til at blive elev en vinter eller sommer på Sörängen eller en anden svensk højskole. De har alle — både de, der har besøgt Sörängen og andre skoler, som f. eks. den fællesnordiske højskole i Kungälv — været glade for opholdet og anbefalet det videre, og vi håber, at det efterhånden må blive sådan, at danske unge må føle det naturligt foruden opholdet på en dansk højskole også at tage på højskole i Norge, Sverige eller Finland. Jamen, det er alt for dyrt, vil de fleste sige. Nej, det er ikke så galt, for hvert år stiller »Foreningen Norden«

et antal stipendier til rådighed, så at det ikke skulle blive væsentligt dyrere, udover selve rejsen, end at tage på en dansk højskole. Der er som nævnt mange, der har haft pladser i Norge, Sverige eller Finland, og det er også en udmærket og anbefalelsesværdig sag. Men et højskoleophold har nu et fortrin deri, at man dels møder et bredere udsnit af ungdommen og fra et større område af landet, og at man dels har større mulighed for at lære folkets åndelige liv i fortid og nutid at kende. For de nordiske højskoleelever er det nordiske blevet en ligefrem og praktisk sag, og det er en god nordisk gerning at være med til, at der i de kommende år kan komme mange unge på højskole i et andet nordisk land.

Men mærkeligt er det, at det at søge plads eller på højskole i nordiske lande har udøvet sin tiltrækning også på unge udenfor Norden, og ikke mindst er det ejendommeligt, at der i de senere år har været en del tyskere fra Slesvig og Holsten på svenske højskoler og gårde. Nogle har også været i Danmark, men de fleste har søgt til Sverige; årsagen er vel den, at Sverige stod for dem i forvejen som et neutralt land, hvor man måske kunne håbe at træffe mere fordomsfrihed end andre steder. Men i hvert fald har disse unge tyskere lært både at forstå og tale et nordisk sprog og ofte også lært lidt af nordisk demokratisk indstilling. Hos nogen har trangen til at uddybe dette ført til fornyede besøg, også til Danmark, f. eks. ved hjælp af de dansk-tyske stævner, som »Mellemfølkeligt Samvirke« har formidlet. Derudfra opstod tanken om at forsøge et dansk-tysk stævne syd for grænsen, og en skønne dag kom en indbydelse til Vallekilde: 15 unge karle og piger var velkomne til i en uge gratis at være sammen med jævnaldrende tysksindede fra Slesvig og Holsten til et stævne i Rendsborg. Hvad skulle vi svare på denne indbydelse? Var den, som nogle her i landet mente, et udtryk for et tysk forsøg på at svække den danske støtte

til danskheden i Sydslesvig — nemlig derved, at unge naive danskere skulle fyldes med slesvig-holstensk propaganda? Denne ængstelse kunne vi ikke dele; ganske vist kendte vi ikke meget til indbyderne, men på den anden side syntes vi, at når det var fornuftige unge danskere, der kom derned, kunne det ikke være nogen svækkelse at mødes med tyskerne og lære deres standpunkt at kende, tværtimod. En udstrakt hånd skulle ikke vises tilbage, og var der en mulighed for værdifuld kontakt, var det en skam at sige nej. Endelig ville en kontakt, der kunne bidrage til at lære tyskerne de danske argumenter og synspunkter nærmere at kende, kun blive til gavn for danskheden i Sydslesvig. Vi sagde altså ja.

Og hvad kom der så ud af Rendsborg-mødet? Der kom for det første det ud af det, at vi lærte at kende nogle unge slesvig-holstenere af en anden type, end vi havde kendt før. De var alle vokset op under nazismen, men havde vendt sig bort fra den i følelsen af, at de var blevet grusomt bedraget af den og af den ældre generation — det gav sig udtryk i udtalt misfornøjelse med de ældre politikere, embedsmænd og til dels også pressefolk. Under ophold i Sverige og Danmark var dette blevet styrket hos dem ved mødet med nordisk demokrati, og dertil kom så i de allersidste år Europa-tankens, som de greb med begejstring. Deres indstilling kunne omtrent udformes sådan: I stedet for strid og nationalisme bør nu herske forståelse og samarbejde, og ikke mindst ungdommen bør mødes i forståelse over grænserne. Også danskere og tyskere burde se at komme til forståelse, det var meningsløst at spille tid og kræfter på et forholdsvis lille spørgsmål som grænsespørgsmålet i Sydslesvig, når så store ting som Europa-bevægelsen kaldte på fællesskabsfølelsen. I hvert fald burde vi prøve at mødes for at undersøge, om vi kunne opnå kontakt med hinanden.

Hvad kunne vi sige til alt dette? For det første måtte

vi svare, at Europa-tanken også for os var tiltalende og et mål, men at vejen til et Europa måtte bygges på forståelse og respekt, også når det gjaldt Sydslesvig. Hertil sagde tyskerne, at de var enige med os i, at de »oprindelige« danske i Sydslesvig skulle have fuld frihed til at følge deres nationalitet, men at de ikke kunne forstå den bølge af danskhed, som rejste sig i 1945, og dernæst, at de følte det danske fremstød med støtte til skoler, foreninger o. s. v. som en unfair udnyttelse af Tysklands svaghedstilstand efter nederlaget. Heroverfor måtte vi give tyskerne en fremstilling af den historiske-folkelige udvikling og hele det danske syn på sagen. Og der kom da det ud af det, at de lyttede interesseret på redegørelsen, og at flere ting gjorde et vist indtryk på en del af dem. Nogen ændring i deres grundopfattelse skete der vel ikke, men nu kendte de i hvert fald de danske synspunkter ligesom vi deres, og begge dele var sundt. Og det var opnået, uden at den personlige kontakt, som ret hurtigt blev sluttet med de mest interesserede, gik i stykker; der var tværtimod ønske om fra begge sider at mødes igen og udbygge kontakten. Det er i det hele af værdi, om dansk og tysk ungdom kan mødes; der er i Tyskland i øjeblikket nogle af de unge, som føler, at de har lidt nød på grund af nazismen og krigen, og som længes efter og trænger til forståelse og hjælpssomhed, og her har vi som nabofolk en opgave, som vi ikke har lov til at skubbe fra os.

Vi har været på en rundrejse, og vi skal hjem igen, for vi ved, at vi hjemme har vor gerning og vor plads. Men der er en verden udenfor os, som vi også er borgere i, og som kalder på os, og det skal nok vise sig, at har vi vilje til også at opfylde vor borgerpligt dér, bliver vi ikke ringere skikket til at opfylde vor hjemlige borgerpligt, tværtimod.

Valdemar Nielsen.

»Magten og æren« —

en bog af Graham Greene

For et par år siden gik filmen: »Den tredje mand«. Jeg antager, en del af jer har set den. Fortællingen, som denne film er bygget over, er skrevet af den engelske forfatter Graham Greene og findes i bogform på dansk tillige med en række andre bøger af samme forfatter. Den er udmærket egnet til det første bekendskab med ham. En »gyser« kalder han den, og det er den til overflod. Men den er mere end det. »Man fik noget med sig hjem,« som det så smukt hedder. Ikke noget kønt eller opbyggeligt, men en uhyggelig sandhed. Sortbørshandelen med fortyndet penicillin er næppe forfatterens private opfindelse, — og i alle tilfælde får vi et uhyre anskueligt billede af, hvor jagten efter gevinst kan føre et menneske hen, — hvordan han i en sådan grad kommer til at tænke i penge, at medmennesket ikke længere tæller som andet end et led i de økonomiske beregninger. I tilgift får vi et indblik i den tragedie, der følger i sporet af denne affære: De små børn, der bliver ofre for behandlingen med den forfalskede penicillin, — vennen, der til sidst tvinges til selv at skyde sin beundrede ungdomskammerat. — Men selvom Graham Greene i denne fortælling bringer os alvorlige problemer ind på livet, har han ikke foretaget en virkelig dybdeboring, sådan som han gør det i sine andre bøger. Det understreger han også selv i forordet. Hovedpersonen her er en raffineret forbryder, slet og ret, — videre når vi ikke i forholdet til ham. Anderledes i en bog som »Magten og æren«. Også dér er det fristende at sætte sig behageligt

til rette som meddommer over hovedpersonen. Men det er så åbenbart ikke forfatterens mening, at vi skal nøjes med det. Han *vil* os noget med dette menneske, ligesom han i sine andre bøger først og fremmest vil os noget med tolderne og synderne. Det har nemlig lige siden Kristi dage været dem, der havde de største muligheder for at nå ned til de mest afgørende kendsgerninger om mennesket.

»Magten og æren« er en mærkelig fortælling. Den foregår så langt væk som i Mexico. Hårdt, hvidt sollys, skarpt støv, — regntid og bundløs sump. Hele sceneriet er så fjernt som muligt fra vore daglige omgivelser. Det gør *ligheden* mellem os og disse mennesker så meget mere overraskende. Og det er *den*, der her er sagen. »Ti sæd og skik forandres meget, alt som tiderne lider, og menneskenes tro forandres, og de tænker anderledes om mange ting. Men menneskenes hjerter forandres aldeles intet i alle dage,« siger Sigrid Undset et sted. Også Graham Greene ønsker at give denne erfaring videre til sine læsere. Han er ikke turist på jagt efter fremmedartede kulisser til sin nye roman. Han har ikke stået og skuet ud over landskabet med den tanke, at det her lige ville gøre sig i hans næste bog. Rejsen går først og fremmest ind i menneskehjertet.

Hovedpersonen er en lille, snusket, katolsk præst, og det er jagten på ham, som er bogens ydre handling. Der hænger et billede af ham på politikontoret, et utydeligt avisbillede. Men man opfatter typen: lille, fed, med udstående øjne sidder han i en kreds af unge hvidklædte piger. Ved siden af hænger billedet af en anden eftersøgt: en rovmorder, der har terroriseret egnen et par år. Men lad ham løbe! Et par mord fra eller til — vi skal dog alle dø alligevel. Det er vigtigere at få fat i præsten, for han repræsenterer i al sin lurvede skikkelighed en idé, — en idé, der står som en farlig hindring for den nye stat, som skal vokse frem. Det er ukrudt, der skal luges op, og rød-

derne er dybe og vidtfor-grenede. Sådan tager sagen sig ud for løjtnanten, den nye stats svorne tilhænger, idealisten, der har en ulykkelig barndom at hævnne, — en barndom i en kold skygge af fattigdom, angst og afsavn. Og det var kirken og godsejerne, der kastede denne skygge. Kirken som kapitalismens lakaj. Vi hører det som et ekko fra vor egen verdensdel, — fra de sidste menneskealdres mere eller mindre blodige meningsudvekslinger. Er det en politisk diskussion, vi skal i gang med? Bruger forfatteren det fjerne Mexico for at fortælle os sin mening om de dele? Nej, det er ikke det spor, han her vil følge. Det politiske er for ham trods alt kun et sidespor. Hovedsporet forløber i de mere skjulte lag bag ved begivenhederne. De aktuelle begivenheder er her først og fremmest jordbunden for det, der folder sig ud i mennesket. De få prøver på at gribe ind — tager bevidst stilling for eller imod. De mange drives af sted på begivenhedernes strøm. Det ser mange gange ud, som om det er tilfældigheder, der bestemmer deres skæbne — ofte ynkelig og storslået på én gang, som denne præsts er det. Han hører til de mange. Han er ingen Martin Niemüller, ingen helt, der prøver på at forsvare sin tro og sin kirke mod denne verdens tyranner. Hvorfor blev da netop *han*, da de fleste andre præster flygtede over grænserne. »Det har jeg også spurgt mig selv om,« siger han, da han til sidst sidder som løjtnantens fange, og løbet er kørt. »Men sagen er, at et menneske ikke altid pludselig bliver stillet overfor et valg mellem to veje at gå, den ene god og den anden dårlig. Det første år — ja, da troede jeg ikke, at der var nogen virkelig grund til at løbe. Jeg tænkte: jeg bliver — lad os sige en måned endnu — og ser, om det ikke bliver bedre. Pludselig gik det op for mig, at jeg var den eneste præst i miles omkreds. — — Jeg behøvede ikke længere at spekulere på, hvad de andre mente om mig. Jeg sløjede af, så med det ene, og så med det andet. Jeg begyndte at drikke.

Det vilde være gået meget bedre, tror jeg, hvis jeg var løbet min vej. For det var hovmod, der lå bagved hele tiden. Ikke kærlighed til Gud. — Jeg syntes, det var flot, at jeg var blevet, da de andre stak af. Og så troede jeg, at jeg var så stor, at jeg selv kunne stille regler op. Jeg opgav faste og daglig messe — og en dag, da jeg var fuld — og ensom — så gik det altså sådan, at jeg fik et barn.«
 Nej, der står bestemt ingen glorie om ham. Ikke engang hans valg af præstegerningen i sin tid rummer så meget som skyggen af idealisme. Han har ladet sig drive af såre almindelige borgerlige betragtninger: et godt, sikkert udkomme, sine medborgeres agtelse, udsigten til et større embede ad åre. Jo, avisbilledet på politikontoret har trods sin prikkede utydelighed talt sandt: »Fortærskede gudelige ord på tungen, en spøg til at jævne vejen, redebønhed til at lade sig fejre.«

Men ligesom det er en skuespillers fornemste opgave at forsvare den person, han skal fremstille, hvor usympatisk den så siden er, sådan forsvarer Graham Greene sin hovedperson. Han gør det ikke med lange forklaringer og undskyldninger. Han lader bare manden selv leve — sådan, at vi ikke kan undgå at møde ham som medmenneske. De begivenheder, han kastes ud i, gør ham ikke bare til et fugleskræmsel, der ikke har megen lighed med den velnærede sognepræst på billedet. De får ham til at gennemleve sin egen natur i hele dens sørgelige begrænsning — og netop derved bliver grænserne på uforklarlig vis sprængt. Det er ingen omvendelseshistorie. Der er ikke noget med at tage sig sammen og begynde et nyt og bedre liv. For det evner han ikke. Det står helt klart, da det omsider er lykkedes ham at slippe ud af landet. Han står ansigt til ansigt med målet for sin flugt: den gammelkendte tilværelse — et liv i borgerlig tryghed. Udsigten til det både tiltrækker ham og fylder ham med en inderlig lede. For han kender jo sig selv. Der er absolut ingen

grund til at tro, at det skulle blive anderledes end før. Og han indfanges da også omgående af den gamle rutine: »Det var forfærdende, hvor let man glemte, — hvor let man gled tilbage til det gamle. Gud kunne tilgive en kujon og en mand, der gav efter for sin lidenskab — men var det muligt at tilgive vanefromhed? — I det onde hjerte kunne frelsen slå ned som et lyn, men vanefromheden lukkede for alt undtagen aftenandagt og møde i foreningen.« Han drikker igen — er kommet i gang med det ligesom vanefromheden og den gamle sognepræstelige stemme. Den gamle historie: en holdningsløs mands trivielle skæbne. Ja, hvis hans skæbne kun havde været et sammenspil mellem hans svage natur og omgivelserne. Men der er en tredje størrelse, der spiller med, nemlig den kendsgerning, at han er *præst*. Det var måske temmelig tilfældigt, at han blev det, og han har næppe i sin tid tænkt synderligt på rækkevidden af dette valg. Nu ved han, at bordet fanger. Han kan løbe fra alle sine andre pligter, — han kan bukke under for sine laster, — men sin *embedspligt* kommer han ikke udenom. For at forstå det, skal man vide, at en katolsk præstevielser er noget mere håndfast end en protestantisk. Når han står i sin præstegerning, er han mellemmand mellem Gud og mennesker. Et uværdigt redskab, om man vil, — en smudsig kanal, men altså i øjeblikket den eneste forbindelsesvej. Han flygter, som nævnt, men det bliver ikke ad den vej, der ville have ført ham hurtigst og sikrest til målet. For så er der en syg, der vil skrifte, eller en lille flok mennesker, der vil benytte hans nærværelse til at holde gudstjeneste. Han vander sig, japper ritualer igennem for at komme af sted hurtigst muligt. Men han ved, at når disse mennesker kommer til ham som præst, tilhører han ikke længere sig selv. At svigte ville ikke bare være moralsk uforsvarligt, — det er ganske simpelt dødssynd. Han er bundet til en tro, der til syvende og sidst bliver hans

skæbne. Den kommer rent bogstaveligt til at styre hans fod — og den lægger en linje i hans forvirrede liv. Den er som en magnetpol, der får småpartiklerne i hans sind til at ordne sig i et bestemt mønster. Han *bliver* fanget til sidst — efter at han trods alle hindringer er sluppet i sikkerhed på den anden side af grænsen. Der kommer bud, at der ligger en døende bare et par kilometre inde i den stat, han lige har forladt. Det er ingen anden end hans nabo på politikontoret, morderen på billedet ved siden af hans. Og nu behøver han altså en præst. En velvillig sjæl optræder som budbringer — en halvindianer, der længe har skygget præsten i håb om at tjene de 700 pesos, der er sat som pris på hans hoved. Præsten genkender ham og ved, at det er en fælde, — og ved, at han er nødt til at gå i den. Han stritter imod. Det er så meningsløst nu, — prøver at lukke øjne og ører for, at dette her kommer ham ved. Men kendsgerningen om den døende morder er ham for stærk. Der er *brug* for ham. Han står rejseklædt med sin proviant: et par flasker brændevin og en pakke mad, som hans værtinde omhyggeligt har udstyret både med det fornødne pålæg og det fornødne pergamentpapir. Jo, han er atter inde under civilisationens goder, og på vej endnu længere ind i dem. Og så vender han alligevel muldyret og rider den anden vej — tilbage — med den mærkelige følelse, både at det er komplet meningsløst, og at det er det eneste, der er mening i for ham. Med åbne øjne lader han fælden klappe sammen om sig. Han gør ingen heltmodig figur, for han er rystende angst, og han tager jævnlig en slurk af flasken for at stive sig af, — og byder for resten gavmildt sin lige så rystende angiver at gøre det samme. Han orker ikke at bære nag til ham. Han føler nok en stærk, næsten fysisk modvilje mod dette uappetitlige menneske, men samtidig en slag fællesskab i lurvethed. Hvad er denne mand — og han selv med — andet end en typisk lille del af en

hel verden — en verden af forræderi, vold og drift. »Det var den verden, Kristus var død for. Jo mere ondt man så og hørte, desto herligere strålede hans død; det var alt for let at dø for noget smukt, for hjemmet, for børnene eller civilisationen, — men det var kun en gud, der kunne dø for de lunkne og de fordærvede.«

Og så sidder han da endelig sammen med løjtnanten i hytten med den døde morder. Regnen skyller ned, så de må vente på opholdsvejr, inden de kan give sig ud på den lange vej tilbage til byen, hvor han skal dømmes til døden. Det bliver et mærkeligt samvær mellem disse to mennesker, den sammenbidte, asketiske idealist og den lille fordrukne præst. Fra forfatterens side er hele denne samtale mesterligt sat op. For han fortæller os ikke direkte, hvad der dybest set foregår i deres sind. Det er som en samtale ude i livet: vi hører ordene og må selv slutte os til, hvad der ligger bagved.

Det følgende bliver et forsøg på også at give det, der efter min opfattelse står at læse mellem linierne i denne samtale. Løjtnanten er fuld af et sammensparet had, som han ikke rigtig kan få udløsning for. For der er ikke rigtig forhold mellem hans had og så denne lille ubarberede, udmagrede fyr, der ikke gør det fjerneste forsøg på at give sig ud for mere, end han er: en mislykket præst, der er bange for at dø. Han ligger så uendelig langt fra løjtnantens forestilling om den fede præst på billedet. Det synes nærmest latterligt at have sat sådan et stort apparat i sving for at få fat på et så ubetydeligt menneske. Og løjtnanten må hele tiden huske sig selv på, hvorfor han er så farlig. Han må bogstavelig talt fyre op under sit raseri ved at grave alle de anklager frem, han i årenes løb har gået og ruget over. Men det giver ham ikke den faste grund under fødderne, som han mangler. For præsten nikker sagtmodigt: det dér er jo sandt, — selvom det ikke er hele sandheden. Netop det, at manden ser så hen-

synsløst på sig selv, slår våbnene ud af hænderne på løjtnanten. — »Så De har et barn — De — en præst?« spørger løjtnanten. »De må ikke tro, at de allesammen er som jeg. Der er gode præster, og der er dårlige præster. Jeg er en af de dårlige, det er forklaringen.« »Så gør vi måske Deres kirke en tjeneste . . . ?« »Ja.« — — — — Og senere: »Nå, nu bliver De jo martyr,« sagde løjtnanten i en rasede tone, »den tilfredsstillelse har De i hvert fald.« »Nej, nej. Martyrer er ikke sådan. De tænker ikke hele tiden: hvis jeg havde drukket mere spiritus, havde jeg ikke været så bange.« Ganske nøgternt falder præstens svar. Han konstaterer simpelthen, at sådan forholder det sig altså med ham. Hans stemme er træt, nærmest en smule adspredt, for han kan ikke lade være med at tænke på, at om to dage eksisterer han ikke mere, og han er mest af alt bange for selve henrettelsen. Og løjtnanten har en dybt nedslående fornemmelse af at være lige vidt. Han har fanget den sidste præst, ja. Men sejrsvisheden udebliver. Han ved ikke, hvorfor. Kan ikke se nogen fornuftig grund til det. For det, præsten har sagt, har jo ikke rokket det fjerneste ved hans opfattelse af kirken. Det er bare det, at der er noget ved manden selv, der ligesom er udenfor hans rækkevidde, noget, han forgæves prøver på at komme til livs. Men hans bidske bemærkninger bliver bare slag i den tomme luft. De rammer ingen steder. Det er jo umuligt for alvor at ramme det menneske med en anklage eller en spydighed. For de anklager, løjtnanten har at varte op med, falder nærmest matte ud i sammenligning med den dom, præsten fælder over sig selv. Og det samme gælder dødsdommen. Den rammer også ved siden af, — dræber ikke det, den skal. Det, at manden er så rystende angst for at dø, er der jo i sig selv ingen tilfredsstillelse i. Løjtnanten prøver ganske vist at slå ned netop på det punkt: Denne angst er ikke nogen særlig god reklame for troen på den vidunderlige gud. »De har

ikke megen tillid til ham, synes jeg? Han gør heller ikke indtryk af at være nogen taknemmelig gud. Hvis en mand tjente mig så godt, som De tjente ham, — ja, så ville jeg indstille ham til forfremmelse, sørge for, at han fik pension.« Og præsten svarer: »Jeg ved intet som helst om Guds barmhjertighed; jeg ved ikke, hvor forfærdeligt menneskehjertet ser ud i hans øjne. Men så meget ved jeg — at hvis nogensinde et eneste menneske i denne stat er blevet fordømt, så bliver jeg det også.«

Hans sidste nat står i svaghedens tegn, sådan som hele hans liv har gjort det. Der er ikke noget med at møde døden med lovsange på læben. Han sidder på cellegulvet med en brændevinsflaske, — og hans forvirrede tanker munder ud i en fuldstændig selvopgivelse. »Hvor er jeg umulig, tænkte han, og ingen nytte til. Jeg har ikke gjort noget for nogen. Jeg kunne lige så godt aldrig have levet.« Tårer strømmede ned over hans ansigt; i dette øjeblik var han ikke bange for den evige fortabelse, selv frygten for smerte var gledet i baggrunden. Han følte kun en overvældende skuffelse, fordi han måtte komme til Gud tomhændet, uden at have udrettet noget som helst.«

Det er hans livs facit — set med hans egne øjne. Og Graham Greene føjer intet til — direkte. Men hvis hans møde med læseren ellers lykkes, er vi klar over, at det sidste ord ikke er sagt. Det bliver det heller ikke her. Men det ligger uhyre nær at tænke på nogle ord af Paulus om, at Guds kraft fuldkommes i menneskets magtesløshed. Dem kender løjtnanten jo nok ikke. Ellers ville han måske have forstået, *hvad* det var, han stødte på i dette bundløst svage menneske, og som gav den lille præst noget mærkelig helstøbt midt i opløsningen.

Inga Nielsen.

Det folkelige ungdomsarbejde

I

*»Af høsten skal det kendes,
hvad du gik ud at så«.*

Johs. Jørgensen.

Man følger som højskolelærer opmærksom den i disse år stadig løbende diskussion om ungdommens uddannelse og udrustning, dens udnyttelse af fritiden o. m. a. Ethvert slægtled følger opmærksomt den opvoksende ungdoms muligheder til helst at kunne gøre det bedre, som de selv forsøgte at få det bedste ud af. Ikke alene sønderjyderne har kunnet synge: »For de gamle, som faldt, er der ny overalt, de vil møde, hver gang der bliver kaldt«, når der var tale om det nationale værn, det var en livsbetingelse at holde i orden, men ethvert hjem, ethvert slægtled har i tankerne sine unge, når der er tale om afløsning til de opgaver, der er livsvigtige for den enkelte som for et folk.

Når drøftelserne om ungdommens kår og vækstmuligheder, om dens udnyttelse af fritiden, er blevet så aktuel efter 1945, er der flere årsager dertil, men den dybest liggende årsag er sikkert den, at de faste, traditionsbundne livsformer, der var bærende før den første verdenskrig, smuldrede i mellemkrigstiden, og efter 1945 har de for mange helt mistet sin værdi. Det bærende i tilværelsen er rystet ud i et kaos, det hele er usikkert, og frygten for en ny katastrofe ødelægger mange menneskers nerver. Ikke mindst vurderingen af de kilder, hvorfra mennesket får næring til sit åndelige og religiøse liv, er ikke mere så

sikre og absolutte, som de var for os, der før 1914 groede ind i de voksnes rækker.

Tvivl og skepsis over for alt dette, der for os var absolut, fylder mange af de unges sind. Det faste og absolutte, som mange af os har støttet sig til, når det så mørkest ud, er vigende — for ikke at sige værdiløst for store dele af ungdommen. Den del af ungdommen, der er vågen og forsøger at orientere sig over for de kræfter, der er i tilværelsen, kan ikke undgå at se, at stærke kræfter er i virksomhed imod det, vi ældre har været båret af og været i tjeneste for. Ungdommen i dag har det, som ungdom til alle tider har haft det, den har intet vurderingsgrundlag, den følger med strømmen, uanset i hvilken retning, den går, hvis der ikke er nogle erfarne, der kan vise en bestemt kurs. Ingen kan være blind for, at det, vi betragter som absolutte værdier i vor livsførelse, er ude for stærke angreb.

Ensrettede ideologier hævder, at menneskelig fornuft kan klare alle opgaverne, når bare man følger de kyndigstes anvisninger. Respekten for det enkelte menneskes ret og sikkerhed må vige for hensynet til det heles vel. Frihed, som vi forstår det, til frit at tænke, tale og tro, er et livsfarligt begreb, hvor de ensrettede ideologier er rådende. Materialismen bekæmper al religiøsitet, dens tilhængere skal have en fanatisk tro på, at de har valgt det rigtige, og de går ind for dette med en glød, som vi kunne fristes til at misunde dem. Og her er det, vi, der har valgt at være i tjeneste for de kræfter, der kan løfte mennesket op over materialismens jordbundethed, må erkende, at ud fra en talmæssig vurdering af tilslutningen er vi på en vigende front.

Gnisten, som man sagde i et tidligere slægtled, den indtil fanatisme grænsende tro på, at det kan nytte at kæmpe imod materialismens og diktatur-ideologiernes erobrings-togt, imod forlystelsesindustriens pengeudsugning og sjælesløvende indflydelse, imod sportsidiotiens meningsløse

udnyttelse af ungdommens overskudskraft, den var engang, men den er ikke så æggende og pågående, at den fanger interessen hos en stor del af vore unge. Jammerklagerne kender vi alle. Kirkerne står tomme, foredrag er der et svindende antal til o. s. v. Sporten trækker de unge, og i den hentes der ikke sjæleføde, og den bliver betjent af radio og presse på en sådan måde, at man synes, det var en bedre sag værdig. Hvor er der i denne sommer lyttet til reportagerne fra olympiaden i Helsingfors — og det ikke alene af de unge. Det er, som om menneskets vel og nationernes ære og beståen afhænger af, om nationens repræsentanter kan blive nogle tiendedele sekunder eller millimeter bedre end modstanderne. En himmelråbende misforståelse af legemsøvelsernes værdi — både for den enkelte og folkesundheden i det hele taget. At de unge bliver optaget deraf, er forståeligt nok, hvis ikke noget bedre tilbydes dem. På ethvert karlekammer er der et radioapparat, der aflyttes både til sport og meget andet, der ikke er fugls føde på af næring til et menneskes indre liv. De næsten obligatoriske biografbesøg vænner mange til en passiv modtagning, der virker sløvende på den sjælelige energi, og m. h. t. læsning virker henvisninger til gode bøger gammeldags, de nøjes med hefterne, og deres værdi er diskutabel.

Dette kan lyde lidt strengt. Men læser man diskussionerne og indlæggene i »Dansk Ungdom«, »Ungdom og Idræt«, »Information« og andre dagblade, eller går man i gang med den halve snes beretninger, Ungdomskommissionen har udarbejdet, vil man se, at adskillige er klar over, at det ikke kan gå på den gamle måde længere. Jeg vil gerne bruge et par sætninger af den litteratur, som i hvert fald alle tidligere højskoleelever kender, for at vise, hvad der efter min mening vil kunne hjælpe os i den vanskelige stilling, vi står i over for den opvoksende slægt.

II

*»Det gør ikke noget at være født i andegården,
når man kun har ligget i et svaneæg.«*

H. C. Andersen.

Alle kender eventyret om den grimme ælling, og som barn forstod man umiddelbart det rigtige i ovenstående citat. I følge H. C. A. kan omgivelserne nok hemme udviklingen, men slutresultatet bliver, at andegårdsmentaliteten ikke er i stand til at hindre udfoldelsen af de givne anlæg. Der kan peges på mange menneskeskæbner, hvor de — som H. C. A. voksede fra andegårdens indelukkede verden til ikke alene at se de små væsener over hovedet, men som i deres gerning og ved deres eksempel blev et forbillede og en inspirationskilde for andre, både mens de levede — og længe efter.

Så mødte man som voksen, som højskoleelev, Henrik Pontoppidans »Ørneflugt«, og de sidste sætninger virkede på os, der blev unge før 1914, som en spand koldt vand over hovedet:

»Det hjælper alligevel ikke, at man har ligget i et ørneæg, når man er vokset op i andegården.« — »Ørneflugt« er skrevet et halvt århundrede efter »Den grimme ælling«. Pontoppidan så ligesom Jakob Knudsen den voksende materialisme som en fare for det danske folks sundhed, en undergravning af de kræfter, der skal holde et folk i live.

Den unge ørns skæbne er tragisk: Stækket på vingerne, straffet og kuet for sine naturlige anlæg, humper den rundt mellem ænder og høns og halvvejs forskrækket guffer føden i sig. Da det tilfældigvis hænder, at de glemmer at klippe svingfjerene, og da en ung hunørn kalder på livsudfoldelsen, følger den med mod højderne, men den har ingen kondition (sportsmæssigt sagt), den bliver træt og forpustet, hyggen i andegården savner den mellem de nøgne klipper, den vender om, — flygter fra sin egent-

lige opgave. Den vælger det nemme, det uden besvær og ansvar. Uheldigvis bliver den på tilbagetoget antaget for en hønserøver, bliver skudt, falder ned i møddingpølen. Færdig! For det hjælper ikke . . .

Det er en anden morale end i »Den grimme ælling«, og de to udlægninger af den samme tekst kan nok give en noget at tænke over, — ikke mindst når der tales om ungdomsarbejdet.

III

Det vil blive noget svært i dag at fremholde den grimme ællings skæbne som inspirationskilde for en ungdom, der skal orienteres i al slags mekanik, gennemgå psyko-tekniske prøver, have kørekort og førerbevis for at kunne begå sig i denne verden.

Og det vil ikke være lettere at vække de unge ved at fortælle om den unge ørns skæbne — falde ned i møddingpølen. At Pontoppidan for over 50 år siden advarede mod andegårdsmentaliteten og den jordbundne materialisme, vil af mange blive opfattet som antikveret ragelse, som ikke kommer moderne ungdom ved.

Og dog er det her, vi skal sætte ind. Og nu bruger jeg moderne udtryk: Mennesket er et produkt af de arvelige anlæg og omgivelsernes påvirkning, af anlæg og miljø. Pontoppidan hævder, at miljø'et ødelagde de givne anlæg. H. C. Andersen mener, at anlæggene til sidst bliver de sejrende. Enhver vil kunne finde udslag i begge retninger.

Anlæggene kan vi ikke gøre noget ved, men miljø'et er vi alle med til at forme. Dertil kommer, at vi ikke kan skrue udviklingen tilbage til tiden før bilerne, radioen, biograferne og mekanikken holdt sit indtog. »Det var lettere at være ung den gang«, bliver der sagt, og det er til en vis grad rigtigt, men det — i en ung alder at blive klar over ens livsvej — har nu aldrig været let. — Men der var

ikke så meget den gang, der splittede sindet, som der er i dag. Og her mener jeg, at det slægtled, hvortil jeg selv hører, mange steder — som helhed — har svigtet sin opgave over for de unge. Man har ladet det rutinemæssige ungdomsarbejde fortsætte uden at tage hensyn til, at miljøet er forandret til det værre.

At vi fik en god ungdomstid, berigende og udviklende under de former, der var brugbare for 30-50 år siden, vil mange bekræfte, men det er en uholdbar undskyldning for, at man ikke i dag kan se, at de ændrede ydre forhold også kræver andre former, der passer til tidens kår.

Gennem mundtlige udtalelser — og ikke mindst gennem stilene om ungdomsarbejdet i de sidste år — er vi blevet klar over, at det går ikke længere på den gamle måde, hvis ikke vi vil risikere at se mange af vore unge blive bytte for en ligegyldig underholdning eller sportens fremhæven af kropslig ydeevne. Gid jeg kunne sige, hvordan vi — alle os, der er blevet vækket ved det, højskolen gav os, kunne tale det vækkende ord, der fik de unge til at se faren i den nuværende situation for dem selv — og længere ud for vort folks fremtid.

Vi ved, hvordan højskolemænd og folkevækkere — ikke mindst i det første slægtled i forrige århundrede — kunne tale så vækkende, at de unge lyttede, og ordet blev dåd. Det er ikke enhver givet at kunne føre en sådan tale, det er kun få, der evner det, men så kan vi med vort eksempel vise de unge, hvor vi søger næring til vort åndelige, folkelige og kristelige liv. Eksemplets magt har større virkning end en efterplapring af ord, som andre har sagt, men som kun bliver »tomme lyde« ved gentagelsen, — ofte opfattet som moralisering, og det turde være det værste, man skal begynde på.

Skal der ske en ændring i vort ungdomsarbejde — alt indbefattet og rigtig forstået, må de ældre vise vejen ved at gå foran med den mulighed for øje at blive misforstået.

De unge kan ikke selv. Det, vi får at vide af dem, der søger hjælp på en højskole, viser, at hvor opvoksede umoden ungdom overlades til sig selv i foreningsarbejdet, der ender det ofte med drik, dans og ballade.

*Af høsten skal det kendes,
hvad du gik ud at så.*

Mange af det slægtled, som vor ungdom nu skal afløse, fik i deres ungdom så meget værdifuldt, der har givet deres liv indhold og værdi, men de isolerede sig, eftersom årene gik, lod de de unge passe sig selv. Det personlige ansvar over for den opvoksede slægt er — om ikke forsvunden, så forflygtiget derhen, at man lader samfundet, som ikke er besværet med nogen samvittighed, sørge for, at rammerne for ungdommens fritidsudnyttelse bliver forbedret og udbygget: Samlingslokaler, biblioteker og læsestuer, idrætspladser og gymnastiksale med alt moderne tilbehør, scene o. s. v., altsammen udmærket og uundværlig. Ungdomskommissionens betænkninger og uhyre talmateriale oplyser om, hvordan stillingen er, men giver ingen anvisning på, hvordan den kan forandres. Årsagerne til forsamlingshusenes misbrug er kendt nok: de gamle og de unge går hver i sin flok til dette hus, sognets kulturcentrum, som det var — og skulle være. — Og der er det område, hvor de ældre skal sætte ind, for de unge har ingen forudsætninger for at kunne danne det miljø, der fremmer de opbyggende kræfter.

Da man byggede de første forsamlingshuse, primitive og simple, men som foredragssal og gymnastiksal, da fulgtes de ældre og de unge ad, husene var fyldte til foredragsmøder som til gymnastik — og til fest. Gennem fællesskabet mellem de ældre og yngre fik de unge det rygstød og den hjælp til at vælge, til at kunne sige både ja og nej, og mange fik sat deres fremtidsmaal så højt, at de ikke endte ude i det ligegyldige. Vi kan — som nævnt — ikke

skrue udviklingen tilbage til de samme former, som da de første forsamlingshuse blev bygget og brugt. Men det, vi åndelig talt skal leve af, er det samme, og det skal nu overføres fra slægt til slægt ud fra den livserfaring, som de ældre kan — og skal — give deres unge. Forsamlingshusene er mange steder hverken halvt eller kvartfyldte, når der kaldes til foredrag, eller der øves gymnastik, mange af de fine og dyre idrætspladser bliver brugt alt for lidt, mens der er kø foran biografen. Er det for strengt at sige, at den egentlige årsag til denne skæbnesvangre misere er at finde i det skel, da de ældre forlod de unge og lod dem selv vælge kursen i et miljø, der i den forstand var langt vanskeligere at komme helskindet igennem, end det miljø de selv havde været omgivet af.

Jeg ser ingen redning for det ungdomsarbejde, der er i farezonen, hverken i de tidsmæssige rammer, som samfundet skaber, i videnskabelige betænkninger og statistiske opgørelser over tilstanden, som den er, ejheller i tipspenge eller anden økonomisk støtte til betrængte organisationer, hvis ikke der er ansvarsbevidste modne kvinder og mænd, der — om man kan sige det sådan — tager ungdommen ved hånden og lærer den at få en fornuftig balance mellem det lette og underholdende og spændende til den ene side og så det, der skal give det indre og egentlige liv næring.

*Af høsten skal det kendes,
hvad du gik at så.*

Alle vi ældre, der i vor ungdom modtog det, der gav vort liv indhold, er i den forbindelse her — over for en umoden ungdom i en vanskelig tid — *såmænd*. Rimeligvis ser vi ikke høstens resultat, men hvis sæden ikke bliver sået, vokser der kun ukrudt. Og hvem tør tage et sådant ansvar, når det drejer sig om menneskeskæbner — og et folks fremtid?

Kr. Killemose.

Friskolen, hjemmets skole

1852 — 1952

Det er ofte blevet sagt og skrevet, at friskolen og højskolen er søskende, skud på samme stamme, og at begge har sin forudsætning og oprindelse i den folkelige og kristelige strømning, som midt i forrige århundrede gik hen over Danmark. Begge bygger på Grundtvigs og Kolds skoletanker, begge skoleformer, som vi kender dem i dag, skyldes Kold, som omsatte Grundtvigs skoletanker i praktisk skoleform. Det er derfor naturligt, at vi fra højskolens side i anledning af friskolens hundrede år gør os klart, hvad vor »yngre søster« har været, er og stadig vil være for højskolen.

Nu er det selvsagt ikke muligt i en artikel af denne størrelse at komme med en længere historisk redegørelse for friskolens oprindelse og historie i de hundrede år, jeg må derfor henvise til nogen af de bøger, der er kommet, bl. a. A. Ankerstrøm: »Friskolen gennem hundrede år« og Johs. Jensens lille fortrinlige bog: »Grundtvigsk Friskole 1852—1952«. Alligevel er det nok nødvendigt at pege på enkelte historiske kendsgerninger, som må kendes for at forstå friskolen og dens stilling før og nu.

I den gudelige vækkelse først i forrige århundrede findes spirerne til den danske friskole. Denne vækkelse samlede fattige husmænd, fiskere og arbejdere mod kirkenes kolde rationalistiske forkyndelse. Pietismen var blevet afløst af rationalismen i kirke og skole, og dermed forsvandt det underfulde ved forkyndelsen, livet var borte, i stedet for liv kom der goldhed og øde, evangeliet blev

lov og moral. Bondefrigørelsen og rytterskolerne viser, at rationalisterne også arbejdede for frihed og oplysning, men det hindrede ikke, at mange i tiden følte den åndelige fattigdom. Det var de små i samfundet, som begyndte, senere kom også gårdmændene med. Meningen med skoleloven af 1814 var god nok, men virkningen dårlig. Forældrene følte, at der her var tale om skoletvang, de overså, at der kun var tale om undervisningspligt, og at loven åbnede mulighed for hjemmeundervisning. De mente, at skolen i bogstaveligste forstand ville »banke lærdom ind i børnene«, og vi ved jo også, at »ferle og ris« var vigtige midler i undervisningen. Det værste var dog, at alt stof blev dødt ved at læres »på ramse«, børnene oplevede intet, kom ikke med i de historiske begivenheders brændpunkter. Senere blev den noksom bekendte »Balles lærebog« grundlaget for skolens religionsundervisning, og den skulle læres udenad til skade for såvel børnene som bogen!

De første vækkelsesfolk forsagede denne verden, men gennem mødet med Grundtvig lærte de yngre, at sand kristenliv kan forenes med et skønt menneske- og folkeliv. De ældre fastholdt det gamle synspunkt, de yngre fulgte Grundtvig, og dermed kom friskolen. Gennem mødet med Grundtvig hindredes bevægelsen i at blive en fanatisk religiøs sekt, og den kom ind i en levende forbindelse med kristen menighedsliv og folkeliv. Grundtvigs syn på ord, skrift og menighed blev friskolens, men den, der førte det ud i livet, var som omtalt Christen Kold. Han siger selv, at han er født til at være folkeopdrager, og at moderen gennem sin levende fortælling forberedte ham dertil. På Snested seminarium kom han gennem P. Larsen Skræppenborg i forbindelse med den gudelige vækkelse. Det er ikke her stedet at fortælle Kolds historie, kun må jeg have lov til at pege på, at han hos Knud Knudsen i Forballum begyndte at fortælle for børnene i

stedet for at lade dem lære stoffet udenad, men det måtte man ikke i folkeskolen, derfor måtte friskolen til. Den levende fortælling, d. v. s., at en lærer, der brænder for sit stof, fortæller for børn, der oplever begivenhederne, er et med det fortalte, er en af friskolens grundpiller; en anden grundpille, som folkeskolen hidtil ikke har forstået, er skolen som hjemmets tjener, medhjælper for hjemmene i opdragelsen og undervisningen af børnene.

Forår 1852 begyndte Kold i skomagerens storstue i Dalby på Fyn Danmarks første friskole. Fra Dalby bredte bevægelsen sig til det øvrige Fyn og blev og er den dag i dag stærkest her, hvor den gudelige vækkelse var stærkest, og fra Fyn til Sjælland og sidst til Jylland, skønt Kold var jyde! For at forstå, hvorfor der stadig findes friskoler, er det nødvendigt at huske på, at friskolen byggede på hjemmenes aktive medvirken. Børnene er en gave til hjemmene, men samtidig hermed — eller rettere som følge heraf — stilles der et krav til hjemmene: ansvaret for børnene er hjemmenes, skolen kan og skal kun være hjælper for hjemmene. I grundlovens paragraf om undervisningspligt står der bl. a.: »De børn, hvis forældre ikke har evne til at sørge for deres oplærelse, har ret til fri undervisning i folkeskolen.« Disse grundlovsfædre ikke alene grundlovsfæstnede forældrenes ret til selv at sørge for børnenes undervisning, men de forudsatte endog dette som det bedste og naturligste.

Skolen skal for børnene føles som et hjem, og læreren skal kende børnene, og børn og hjem skal have tillid til læreren. Denne gensidige tillid er forudsætningen for skolens virke. Barnet er et levende og følsomt væsen, det er helt med i alt, i sorg og glæde, dets liv er frihed og leg, det tror på det gode og er fyldt af tillid og tro, derfor har barnet et naturligt krav på at møde tillid og sandhed i hjem og skole. Møder barnet ikke denne tillid, får det en verden for sig selv, hvor far, mor og skole ikke er med,

og det vokser ud af barneparadiset. Her er det, at den lille skole har den store fordel, fordi hjemmene kender læreren og læreren hjemmene og børnene, her er der mulighed for det rette tillidsforhold mellem hjem og skole.

Den levende fortælling er ikke en lettere måde at få huskestof ind i hovedet på. Den forudsætter for at kunne lykkes en aktiv indsats af barnet, nemlig, at det er helt og fuldt med i fortællingen. Jeg husker, hvordan vi hjemme i skolen var med i alle de begivenheder, der blev fortalt om. Jeg ser endnu for mig slangen hænge ned over grenene på en af buskene i haven derhjemme og friste Eva, ser endnu for mig Vorherre, der i aftenskåret vander frem gennem Paradisets have og kalde på Adam og Eva efter syndefaldet. Vi var midt i begivenhederne, og vor leg var det, som blev fortalt for os i skolen. Vi var med i forsvaret af København mod svenskernes storm på byen 1659, skole og leg gik i et og gav rig næring til et barns fantasi. Den levende fortælling kan føre et barn ind i folkets og menighedens liv. Hvor den drives på rette måde, kan det blive virkelighed, som Hostrup skrev om i et af versene i sangen »Lærken«:

<i>»Jeg skuer med lyst,</i>	<i>at sagnet i hytte</i>
<i>at fædrenes minde</i>	<i>får vinger igen,</i>
<i>sit tempel skal finde</i>	<i>og drenge, der lytte,</i>
<i>i barnets bryst,</i>	<i>går ud som mænd.«</i>

Men skal det lykkes, forudsætter det, at barnet gennem en mors eller en fars fortælling hjemme har fået den rette sindets modtagelighed for den levende fortælling. Skulle der ikke være mulighed for, at vi i vor tid, da maskinerne skulle lette arbejdet og give forældrene mere tid til at tage sig af deres børn, atter kunne opleve, at det blev almindeligt, at en mor eller far om vinteren sam-

lede børnene om sig til en mørkningstime og sang med dem eller fortalte eventyr for dem? Sker det, er vi blevet herre over teknikken, sker det modsatte, at vi bliver mere forjagede, er den blevet herre over os, og menneskene er på vej til at blive dele af en maskine, der holdes i gang, men ikke tænker eller handler selvstændigt. Ordet skal gennem den levende fortælling sætte i gang, er det sket, er det helligbrøde bagefter at overhøre barnet for at se, om det gror i barnets sind. Børnenes spørgelyst blev gennem fortællingen holdt vedlige, det var børnene, der spurgte, og læreren, der svarede.

Friskolens historie gennem de hundrede år er beviset på, at der gennem folkeliv og menighedsliv kan vokse en børneskole frem, som kan finde og fylde sin plads i den danske skole. De hundrede år viser, at friskolen som helhed har magtet denne opgave. Friskolen blev fyldt med sang og fortælling, med liv. Det kunne med rette siges om disse skoler:

*»Der skinner en sol i lys og løn,
 hvor ånd har mund og mæle;
 som fugle små, når skov er grøn,
 da kvidre barnesjæle.«*

Friskolen blev et sted, hvor der blev talt »sandt om småt og stort og jævnt om alt det høje« ud fra en fast og sikker tro på, »at godt er alt, hvad Gud har gjort, og klart er barnets øje.«

Der blev sunget og synges stadig meget i friskolen. De bibelhistoriske sange og de historiske sange, salmerne og børnesangene blev sunget, ikke lært udenad, men oplevede. Enhver vil kunne forstå, hvilken forandring, der skete, da børnene gennem sang og fortælling, som de selv var med i, blev ført ind i og stillet ansigt til ansigt med bibelhistoriens og danmarkshistoriens begivenheder og personer, ikke som dødt stof, der skulle læres, men

som levende personer, der kom ind i skolestuen og førte deres stærke tale til børnene.

De første friskolelærere måtte sammen med forældrene give afkald på mangt og meget. Der blev stillet krav om, at lærerne var personligheder, som ved deres gerning viste, at de blev båret frem af en stærk tro. De var valgt af forældrene, som igen kunne afsætte dem. Friskolen mødte modstand fra den offentlige skole og statens side. Det var ikke gårdmændenes eller bedrestillede folks børn, der kom eller kommer i friskolen, det er et udsnit af landets børn som i enhver anden skole. Når det i dag ofte siges, at det var lettere at fortælle for børnene i friskolen end i folkeskolen, er det vel rigtigt, fordi forældrenes opdragelse af børnene gjorde, at disse var modtagelige for det, de mødte i friskolen. Den modstand, friskolen kom ud for, styrkede sammenholdet mellem forældre og lærer. Efterhånden som Grundtvigs disciple kom ud som præster og højskolefolk, fandt friskolen mange venner og forkæmpere blandt dem. Højskoleeleverne kom hjem og oprettede friskoler, når de fik undervisningspligtige børn, fordi de ønskede, at deres børn allerede i børneskolen skulle mødes med det, de selv havde oplevet på højskolen.

Det var også friskolen, der blev banebryderen for aftensskolen. En aften om ugen samlede friskolelæreren de unge, som havde lyst til at være med, til fortælling, sang og oplæsning, en form for aftensskole, der endnu kendes på Fyn. Disse aftensskoler gav i mange tilfælde stødet til, at en ung karl eller pige tog på højskole. Senere oprettedes i tilslutning til mange friskoler en efterskole.

Indtil 1880 gik det frem for friskolen, den blev anerkendt fra såvel statens som den offentlige skoles side, men så kom det kendte slagord: »Kundskab er magt«, og mange bøjede sig for dette tidens krav. Folkeskolen blev efter påvirkning fra friskolen bedre, og andet slægtled af friskolefolkene var længere fra bevægelsens kildevæld.

Skoleloven af 1903 gjorde skolen til en skole for erhvervs-livet, og mange også fra friskolen sendte deres børn til eksamensskolen i byerne. Tidens krav i dag er også eksamen, flere kundskaber. Man spørger ikke, om barnet i eksamensskolen får tid til at leve barnelivet i fantasiens rige, ej heller om barnet der bliver bedre rustet til at leve livet som menneske og medmenneske. Hjernen fyldes med kundskaber, som kan være gode og nyttige nok, men forbliver hjertet tomt, er der sket stor skade for barnets fremtid. Friskolen er et liv, den skal opleves, her er forudsætningen frihed og personligt ansvar hos lærer og forældre.

Folkeskolen har vel lært af friskolen den levende fortælling, og denne fortælling er grundlaget for at opleve noget i højskolens foredragssal, men først den dag, da forældrene frit kan ansætte læreren i folkeskolen uden hensyn til den måde, hvorpå han har uddannet sig til lærergerningen, og frit afsætte ham igen, hvis han ikke arbejder mod samme mål som hjemmene, og disse selv kan bestemme indholdet i skolen, først den dag har folkeskolen begrebet noget af det inderste i friskolen: skolen er til for at hjælpe forældrene i undervisningen og opdragelsen af børnene. Indtil da er der brug for den danske friskole, indtil da er det hen i vejret at tale om, at friskolen er overflødig, folkeskolen er blevet friskole. De mange nye store skoler med de mange faglærere, som aldrig kan opnå at komme i kontakt med børn og forældre, og forældrenes ringe indflydelse på skolens liv og virke er tegn på, at den dag er ligeså fjern i dag som for hundrede år siden. Talen om folkeskolen, der har lært friskolen kunsten af, minder for meget om fortællingen om skovduen, der af skaden lærte at bygge rede!

At kravet om mere viden er trængt ind i mange friskolekredse og hos mange af friskolens folk har fordunklet målet er sikkert, og den fare, dette indeholder, skal ikke

skjules. Friskolen må i hundredåret for dens oprindelse søge tilbage til de kilder, hvorfra den udsprang, det Johs. Jensen i sin bog udtrykker med ordene: »Friskolens rod er trosfællesskabet mellem skole og hjem, ikke en tro på hvad som helst, men i troen på Gud som skaberen og mennesket skabt i hans billede.« Af fælles rod er friskolen og højskolen oprundet, de har også et fælles mål at stræbe frem imod: kalde på gudsbilledet i det ved syndefaldet faldne menneske. Såvel friskolen som højskolen må midt i tidens stærke krav om øget viden ikke give dette på bekostning af at kalde på og kalde frem mennesket bag kundskaberne. For en lærer enten i børneskolen eller i højskolen gælder vel noget af det samme som for en digter: at få eleven til at forstå menneskelivet i hele sin udstrækning på godt og ondt, kalde på og fremme de bedste egenskaber hos eleven. Derfor er det sandt, hvad Henrik Ibsen for mange år siden skrev: »Digter er hver den i skolestue, tingsal eller kirke, som øjner idealet bag sit virke.« Ser forældrene og læreren ikke dette ideal bag skolearbejdet, og forsøger de ikke at arbejde frem mod det, kan de ikke være med til at føre menneskene frem — nok mod større viden og kundskaber — men ikke frem til at være bedre mennesker og medmennesker, og det er det, der er brug for i dag som vel aldrig før.

Friskolen kom som en protest mod den døde lærdom og ramseriet, men den tid er vel forbi, da det er så aktuelt, men samtidig var og er friskolen et værn om forældrenes ret til selv at bestemme over deres børn. Det og friskolens livssyn er det positive, og det er i dag aktuelt som for hundrede år siden. Aktuelt i dag, da man vel i sang og tale hylder hjemmene, men gennem lovgivningsmagten gang på gang fratager hjemmene noget af denne ret og lægger det over på samfundet, staten. Her må friskolen være på vagt og slå fast, at ingen stat har ret til at fra-

tage forældrene retten til selv at bestemme over deres børn, og her må højskolen i hundredåret stå ved »den yngre søster«s side i kampen for forældreretten mod statsmagt og lærerorganisationer. Og samtidig er det på sin plads, at vi fra højskolens side tænker på, at fra friskolen og de af friskolens tanker optagne folkeskoler kommer nogen af vore mest vågne og modtagelige elever. Mangen dreng eller pige er i den lille tilsyneladende fattige friskole sat i gang på en måde, så de aldrig gik i stå, og få er ikke de af højskolens lærerkræfter, som fik deres første uddannelse til at gå ind i et arbejde i højskolen i friskolens lavloftede skolestue under en friskolelærers ildnende og vækkende fortælling næret gennem friskolens sangtimer.

Ejvind Sandal.

Mindeord

Tre af Vallekilde Højskoles nærstående venner og medarbejdere og gode borgere i Vallekilde er i det sidste år gået bort. I december 1951 døde *Gudmund Bentsen*, godt 70 år gammel. Hans far var *Andreas Bentsen*, leder af håndværkerafdelingen og mangeårig lærer ved Vallekilde Højskole, og livet i dette højskolehjem og påvirkningerne fra højskolen og friskolen i barndoms- og ungdomsårene blev bærekraften i *Gudmund Bentsens* liv under de skiftende forhold, som tilværelsen bød ham. Han blev uddannet som maskinarbejder, gik — som det den gang var skik — på valsen, en længere tur gennem Tyskland og Sveits. Fra først i århundredet blev han medhjælper hos *Poul la Cour* i Askov og fik der kendskab til elektriciteten. 1907 blev han og *Helga* gift og bosatte sig i Askov, hvorfra de flyttede til Vallekilde i 1914. Her nedsatte han sig som installatør. Nogle år flyttede de til forretningen i Hørve, men vendte igen tilbage til »det gamle hus« i Vallekilde.

Samvittighedsfuld og omhyggelig, som *Gudmund Bentsen* var, fik han, som årene gik, en stor forretning, og vellidt var han overalt i den store kundekreds, men det erhvervsmæssige var kun den ene side af tilværelsen. Bagom al travlhed var *Gudmund Bentsen* levende med i livet omkring højskolen, i valgmenigheden, i alvor og glæde, i alt var han vågent med. Umiddelbart og ligetlig fik vi altid *Gudmund Bentsens* mening at vide, og den var båret af den kærlighed til det liv, han med de stærkeste tråde var bundet til. Han var hjælpsom som få. Da

han afstod sin forretning som installatør, blev han vognmand, og mange ture har han kørt, hvor betalingen ikke var efter tariffen. Den sidste tid var besværlig for Gudmund Bentsen. Gigten meldte sig, og han beklagede sig over at skulle gå med stok, og sidst på efteråret 1951 måtte han gennemgå en vanskelig operation på Holbæk sygehus. Kræfterne slog ikke til, han døde på sygehuset. Han blev bisat fra kapellet ved krematoriet i Holbæk den 20. december. Efter bisættelsen samledes en stor skare af Gudmund Bentsens venner og medarbejdere på »Dannevirke«, til en mindesammenkomst, og fra mange sider lød der en tak for, hvad Gudmund Bentsen havde givet dem af godhed og hjælpsomhed i de svundne år. Juleaftensdag var slægt og venner til stede, da urnen blev sænket i familiens gravsted på Valgmenighedens kirkegård.

*

Den 3. maj 1952 fandt man Troels Sams, elevforeningens mangeårige formand, død i sin seng. Han ville være blevet 70 år den 8. oktober, 70 årsdagen for indvielsen af Korskirken i Vallekilde. Også han er fra sin barndom knyttet til livet i Vallekilde. Han er født på Svendsbjerg. Faderen, Povl Sams, og Ernst Trier var svogre, og både gennem familieskabet og Sams-slægtens nære tilknytning til livet omkring skolen og valgmenigheden blev Troels Sams, om man kan sige det sådan, født ind i det liv, der blev hans. Faderen var en dygtig landmand, og Troels Sams fulgte i faderens spor. Efter en fyldig uddannelse — også med studiebesøg i Sverige og England — overtog han fødegården, og den blev passet og drevet, som man kunne ønske alle gårde måtte blive det, og Troels Sams var personlig med i alt, det lette som det besværlige, men uanset, hvor travlt der var, så var der altid tid nok til at være med i højskolens liv, ved møder og sammenkomster

var Troels Sams en fast deltager, og få er de søndage, da hans plads i kirken stod tom.

Fra 1926 var Troels Sams formand for elevforeningen, og i mange år var han formand for valgmenigheden, og begge opgaver blev passet med samme omhu og påpasselighed som alt andet, han tog sig på. Ved elevmødet blev der sagt en tak for, hvad Troels Sams havde ydet i de mange år.

Troels Sams blev bisat fra Korskirken, der var fyldt til sidste plads. Foruden Gelting Hansen talte Uffe Grosen, og hans tale gengives efter manuskript.

Den 27. august døde Sigrun Trier Hansen. Havde hun levet en måned længere ville hun være blevet 59 år. Hendes far var bror til Povl og Niels Hansen, hendes mor var fra Norge, og de overtog faderens fødegård i Sødinge. Ud over, hvad hjemmet har givet hende, fik hun en fylldig uddannelse på højskolerne i Ryslinge, Askov og Vallekilde. Som ung var hun i en årrække gymnastiklærerinde på Vallekilde Højskole. Som lærerfolk har Hans Trier og Sigrun, som vi sagde, ydet meget i skolens arbejde. Søndagaftens underholdning vil mange års elever mindes med tak, og der var Sigrun en sikker medvirker, hvad enten det var musik, sang eller oplæsning. Hans Trier og Sigrun var — indtil sidste sommer — bærende kræfter i de amatørskuespil, der hvert år blev opført på skolen. Sigrun har sammen med Hans Trier fulgt indbydelserne fra det ganske land, når gamle Vallekilde elever sendte bud efter dem. Hendes virkestrang gav hende store opgaver at løse uden for hjemmet og skolen. Hun var formand for Holbækegnens husholdningsforening fra begyndelsen til 1950. En årrække var hun i styrelsen for De samvirkende danske husholdningsforeninger. Ved det

sidste sognerådvalg blev hun valgt ind i sognerådet, og så sent som ved mødet i august var hun til stede. Men Sigruns travle virksomhed blev afbrudt af en sygdom, der udviklede sig derhen, at hun først i året måtte gennemgå en svær operation. Vi syntes hun kom sig, men hen på sommeren svandt kræfterne, og det endte med døden.

Den 30. august blev hun begravet fra Korskirken i Vallekilde. Inden båren førtes til kirken, var der en højtidelighed i Hyttens have. De mange, som her var samlet om kisten, sang: »Med sorgen og klagen hold måde«, hvorpå Hans Trier Hansen sagde: Jeg havde egentlig ikke tænkt, der skulle siges noget her, men vi synes alligevel, det var passende at dvæle en stund ved Sigruns bære her i haven, hvor Sigrun hver dag, når det kunne lade sig gøre, har glædet sig over den skønne udsigt og de skønne blomster. Sigruns sind var jo sådan, at hun ikke kunne beholde glæden for sig selv, hun måtte altid dele med andre. Jeg kunne ikke andet end være glad for, at jeg ikke fik lov at beholde hende for mig selv, men måtte dele hende med dem, der var omkring hende.

Kirken var fyldt til sidste plads. Efter begravelsen takkede Hans Trier for deltagelsen og indbød til en minde-sammenkomst i højskolens gymnastiksal, og der veksledes med tale og sang. Jeg nævner talerne i rækkefølge: Folke Trier Hansen, Sigrud Trier Hansen, Uffe Grosen, Bodil Lange, Ingeborg Helweg Nielsen, Asta Kragh Hansen, Anna Olsen og Ellen Villemoes Andersen.

Man sang til sidst: »Til himlene rækker« og »Som dug på slagne enge«, hvorefter Hans Trier Hansen sluttede den smukke højtidelighed med en tak for deltagelsen ved hans hustrus sygdom og død.

Kr. Killelose.

Gudmund Bentsen

13. Oktober 1881 — 15. December 1951

I Vallekilde Valgmenigheds første Kirkebog paa det forreste Blad øverst staar der at læse: Gudmund Bentsen, født 13. Oktober 1881, hjemmedøbt 3. December 1881, fremstillet i Kirken 8. Oktober 1882. Saadan har Gudmund Bentsens Navn og Person lige fra første Færd været knyttet til den Kirke, som hans Far byggede, og som hans Broder senere førte videre. Fra den første Dag Kirken blev taget i Brug og lige til for en Maanedes Tid siden, har han hørt til der, og jeg tør godt bruge saa stærkt et Udtryk derom, at det var en Del af hans Hjem her paa Jorden, og han elskede at være der sammen med os andre.

Der var Familiefølelse med deri. For Gudmund Bentsen var et Familiemenneske. Han var bundet med stærke Baand til sin Slægt og til sine nærmeste. Det ved I bedst

selv, og det vil I altid mindes, og den Kærlighed og Godhed, som han har varmet jer med de mange, mange Gange, faar jer til at sige Tak til Gud; det bliver I aldrig færdige med. Men ogsaa vi andre har kunnet mærke det. Han var jo ikke en Mand, der gjorde en Røverkule af sit Hjerte, han var *meddelsom* i det Ords kønneste Betydning — uden Føleri, oftest i en mandig og munter Form, men alligevel saa hjerteligt, at vi andre uvilkaarlig blev draget med ind deri. I Krigens Tid var vi mange, der var med i at ønske Otto hjem, og det var en skøn Dag i Vallekilde, dengang han kom. Jeg kan ikke huske, at jeg har oplevet noget tilsvarende som det, at ogsaa vi henne hos os, som aldrig havde set Otto, maatte for hans Fars Skyld holde af ham, endnu førend vi havde set ham.

Men det var ikke blot hans nærmeste, det gjaldt. Hans varme Hjerte, som nu var slidt op, hvad jordisk Tjeneste angaar, kunde overkomme mange. *Han var en Mand, der kendte Venskabs Gave*, og han værdsatte det højt, og han kultiverede det; han havde mange Stier, som han sørgede for at der ikke groede Græs paa. Jeg vil gerne anføre nogle Ord af Peter Rørdam, for jeg synes knap, det kan siges bedre: »Det fornøjer mig, naar jeg kan elske Menneskene; det har jeg mest Lyst til; min Natur er slet ikke at have noget udestaaende med nogen, hverken med Vorherre eller Menneskene.« Og videre: »Venskab er en Ting, der luner Luften omkring os; det virker som Læplantning om et Hus. Det gør Livet saa roligt, rigt og frejdigt at være iblandt dem, som holder af os.« Det er Ord, som han godt kunde have lagt Stemme til.

Det var en Hjemkomst, da Gudmund og Helga Bentsen flyttede ind derhenne paa Hjørnet i Vallekilde, og det er glædeligt at tænke paa, at han naaede at faa nogle Aar derhenne. Og at vi fik dem, vi i Vallekilde By, at vi har set ham i hans Stuer der. Det har lunet og varmet at vide ham der, og vi føler, at det er et Træ i Læplantningen, som

er faldet. Vi vil savne ham meget. Men der bliver ogsaa noget tilbage. Jeg kunde maaske sige det saadan, at Skæret af de Lys, som blev sat i alle Vinduer paa Otto og Estrids Festdag, er ikke helt borte, det kan endnu falde ud over Vejen, naar vi gaar forbi.

Men saa maa det ogsaa nævnes, at det ikke var Vallekilde alene. Det var godt, at der var en Bil. Den bragte ham rundt i hele hans gamle Distrikt. Og ligesom han havde haft en stærk Kaldsbevidsthed overfor sit egentlige Fag, blev det nu hans Kald og Stand at være en god Vognmand. Og han blev »Vognmand med familiær Stilling«. Og Turene gik videre ud over hele Danmarks Land, og alle Vegne var der gode Venner at opsøge og at dele en god Stund med, det var hans Maade at kortlægge Danmark paa. Jeg kunde nævne, hvordan han Gang paa Gang paa Sygehuset omtalte den sidste Tur til Sønderjylland, hvor lykkelig han var over, at han havde faaet den med. Og jeg har ogsaa Trang til at nævne en anden Køretur: dengang Dreie og Fru Dreie skulde hentes hertil for at vikariere. De kom hertil som fremmede, men hvor var vi godt tilpas ved at sende Gudmund afsted for at hente dem, saa han kunde være det første Indtryk, de fik af Vallekilde Valgmenighed. Det kunde vi godt være tjent med.

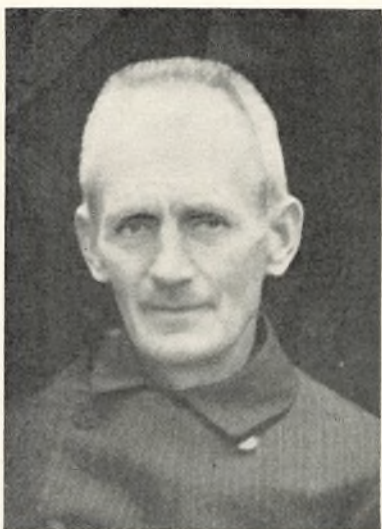
Og saa vender vi tilbage til Korskirken, hvor det begyndte, og hvor vi for saa vidt ogsaa godt kunde have ønsket at ende idag . . . men vi forstaar godt Bestemmelsen om at blive her i Holbæk. Men jeg vil saa sige her, at foruden Familiefølelsen var det dog langt mere de to Ting, som bandt Gudmund Bentsen til Kirken: *Evangeliet* og *Fællesskabet*, de to Ting som forøvrigt ikke kan skilles ad. Evangeliet — det var for ham at høre om Guds Magt og Godhed, kommet til Syne og til Orde i Jesus Kristus, at staa for Guds Ansigt med sine Mangler og Fejl, dem han selv godt vidste om — uden noget i sit eget at støtte

sig til, det som han sommetider udtrykte med at sige (og vi forstod, hvad han mente med de ydmyge Ord): jeg ved knap nok selv, om jeg kan kaldes kristen . . . og saa dog en Viden om at blive holdt fast af Gud, en paa een Gang barnlig og mandig Fortrøstning til at være opskrevet i Guds Hjerter og til af hans Haand at modtage Livets Brød og Livets Drik . . . da, saa længe jeg er til, trøster mig din Naade. Afhængig af Gud og taknemmelig, saadan var hans Forhold til det gode Budskab.

Og med Evangeliet følger Fællesskabet derom, og dets Betydning kendte han meget til. Med den Sans, han havde for Venskab, bragte han Varme og Aabenhed med ind i det kristne Venskab, og han hentede i høj Grad Varme og Styrke derfra. Og for ham var det et Medlemskab af hele den kristne Menighed. Jeg kan høre ham sige engang, da der var Tale om at følges med mig til en Guds-tjeneste andetsteds: »Jeg kan godt lide at være sammen med andre kristne Mennesker«. Men mest var det jo sammen med os, og vi vil savne ham der, men vi vil ogsaa sige Tak til Gud for den Tid, han var der, og for det Minde om ham, som vi vil bære med os fremefter.

Og saa er det til sidst vor Bøn, saadan som det var hans Bøn til Gud og hans Hjertes Vilje: siden i dit Himmerig sidder jeg til Bords med dig og hos dig og dine glemmer Død og Pine.

Erik Gelting-Hansen.

Troels Sams

8. Oktober 1882 — 3. Maj 1952

Den 8. okt. 1882 blev Korskirken her indviet til et Guds-
hus. Samme dag fødtes Troels Sams på Svendsbjerg. Så
længe jeg har kendt Vallekilde, søgte Troels Sams her ind
i kirken. Når undtages sygdomsperioder og de sjældne
rejser, Troels Sams tog ud på, så mindes jeg ikke nogen
søndag, hvor han ikke var med her i Korskirken. Var der
ikke gudstjeneste her, søgte han til en af de to sognekirker.
Han var kirkens barn. Han var det, fordi han var Guds
barn. Han vidste, at dette barneforhold var en ufortjent
gave. Men han ville, så længe han levede, takke for den
gave *ved trofasthed*. Hans gudsforhold var een stor tak.

Her i denne kirke har der til de skiftende tider lydt en
meget forskellig forkyndelse. Troels Sams bekymrede sig
ikke meget over et skiftende tankeindhold. Han kom for at

sige tak. Hans yndlingssalme »Giv mig, Gud, en salmetunge«, som lød her ved begyndelsen, er en lovsangssalme.

Og som han trofast fulgte menighedens liv her, sådan fulgte han trofast højskolen. Når den kaldte til åbningsmøde sommer og vinter og til efterårsmøde, var Troels Sams der altid. Det havde han tid til. *Tid!* Vi ved alle, Troels Sams var et af de flittigste mennesker, vi har kendt. Han var eet med arbejdet. Hans magre krop, hans barkede hænder var præget af arbejde. Og arbejdet blev for ham aldrig et middel, som bare skulle bruges for at komme ovenpå. Hvad enten han var fattig eller rig, — han måtte arbejde. Luther siger: Det er Guds orden, at et menneske skal arbejde. Det forstod Troels Sams; arbejdet var simpelt hen hans naturlige og uundværlige livsform. Jeg tænker, at hans nærmeste familie, ligesom vi, hans venner, er taknemmelige for, at han fik lov at leve i sit arbejde til sin sidste stund. —

Men det var jo så ved dette arbejde, han blev mange til hjælp. Troels Sams var meget nøjsom, hvad personlige fornødenheder angår, han levede i en ædel nøjsomhed. Når det gjaldt om at administrere andres værdier, var han sparsommelig, han var til tider for sparsommelig; men han var, når det gjaldt hans egen pengepung, overordentlig hjælpsom. Vi er mange, som har modtaget hans hjælp. Måtte vi huske på, at hans hjælpsomme sind kunne virke så rundhåndet, fordi der lå et uhyre flittigt arbejde bag.

Troels Sams var i åndeligt slægtskab med de engelske kristne, man kalder puritanere. De hylder den enklest mulige gudstjenesteform; de går enkelt klædte, de forsager alt flottenheimeri, de er spartanske i levevis; de er ofte stærke følelsesmennesker, men de er især kendt for deres store flid og foretagsomhed. Troels Sams var en sådan dansk puritaner.

Man skulle se ham på sit kære Svendsbjerg — gæstmild og vennesæl kom han os i møde, glad for, at venner kom

til ham. Der hørte han hjemme. I den skønne dagligstue på Svendsbjerg, hvor der er ført så mange samtaler om folkets og menighedens forhold, var Troels Sams den stilfærdige husbond, som var lykkelig ved at mærke sit hus brugt. Når der blev kaldt på ham udefra — og det skete tit — var det ikke, fordi han havde særlige repræsentative evner, for det havde han ikke. Men man kaldte på ham, fordi man vidste, at hans karakter var ubestikkelig, og fordi han ikke gik sit eget ærinde.

— Her i kirken som på højskolen søgte han til. Han vidste, at det bedste i menigheden og folket er Guds gaver; men heller ikke dér må et menneske dovne. Troels Sams havde altid tid, når der kaldtes på det bedste.

Uffe Grosen.

Sigrun Trier Hansen

født 27. september 1893, død 27. august 1952

Jeg ville gerne være med til at skrive lidt om Sigrun, og jeg syntes, jeg havde så meget at fortælle; det var så let at skrive *til* Sigrun, vi følte, at hun gerne ville dele både glæder og sorger med sine venner — men hvordan skal jeg kunne skrive godt nok om Sigrun? Når jeg nu alligevel prøver på at fortælle lidt om Sigruns og mit venskab, så vil jeg ikke tænke for meget på, om det bliver godt nok, for om jeg blot kan fortælle sandt om stort og småt, da bliver det også et vidnesbyrd om hende, der igennem sit liv selv vidnede jævnt om alt det høje.

Fra min egen barndom i Vallekilde husker jeg de to Sødinepigers besøg på højskolen; jeg var ganske vist ældre end både højskolens børn og deres fynske kusiner;

men jeg ville dog så gerne være lidt med i deres leg og deres verden, som jeg syntes var noget helt for sig selv.

Elisabeth og Sigrun Øyaas -- hvor var de forskellige, og dog hørte de altid sammen. Elisabeth var mig nærmest i alder, og jeg beundrede hende og så af til hende; men det blev dog Sigrun, jeg igennem årene kom til at stå nærmest — vel også fordi vi senere begyndte i den samme gerning i Vallekilde, hvor vi også begge fandt vore ægtefæller — så det blev ikke alene venskab mellem Sigrun og mig, men mellem vore hjem.

Ja, det var en lykke for mig at opleve disse højskolesomme sammen med Sigrun. Jeg syntes, det var en selvfølge, at Sigrun blev gymnastiklærerinde i 1915; men at jeg også måtte prøve mine kræfter i højskolearbejdet, kom helt uventet, skønt det havde været mit håb. Povl Hansen sagde også til mig, at han plejede ikke at tage lærerinder, der ikke havde været elever i Vallekilde. Jeg havde været på Borups højskole og på Askov, så jeg håbede at kunne klare det; men jeg følte straks, at jeg manglede noget, som Sigrun havde fået i vuggegave, og jeg prøvede på at lære af hende, og det er jeg bleven ved med i alle årene siden.

Sigrun var prægtig i gymnastiksalen, hvor hun fik sin særlige og store opgave — se hende i årsskriftet for 1915, hvor hun står — spinkel — men rank foran den store flok gymnaster. Det kunne af og til knuge hende lidt at tænke på, at hun her skulle tage »Faster Ingeborg«s gerning op, for Sigrun troede aldrig for meget om sig selv — men vel netop fordi hun tog arbejdet op i ydmyghed, kom hun til at betyde så meget.

Det, som optog os begge aller mest, var dog det at prøve på at leve med og for eleverne — det har altid været højskolens styrke og måske Vallekildes i særdeleshed.

Vi følte, at vi gik glip af noget værdifuldt, hvis vi ikke var hjemme en søndag, så vi kunne være med i Kors-

kirken og siden sammen med eleverne på skolen, ja, vi gik helt op i livet i Vallekilde og følte, at vi modtog en stor rigdom derigennem — og i dette fik Sigrun lov og lykke til at leve resten af sit liv.

Når Sigrun og jeg ofte var bange for, at vi ikke kunne gøre vort arbejde godt nok, så trøstede vi hinanden med, at vi jo havde lysende forbilleder midt iblandt os, der var fru Sigrid, Bodil Lange og alle de andre; de var forskellige og arbejdede alle hver på sin vis. Vi var stolte af at stå sammen med dem i skolearbejdet, og vi ville gerne ligne dem eller dog se at blive ligeså dygtige som de.

Men vi opdagede snart, at i den gerning kunne og skulle man ikke ligne nogen, vi kunne prøve at lære af de ældre og klogere, men vi måtte først og sidst prøve at give os selv.

Vi var begge optaget af at lære de enkelte elever at kende, og hvor har vi mange gange talt sammen om, hvordan vi bedst kunne være lidt for en af pigerne, som måske trængte særligt til at føle kammeratskabet.

Sigrun havde en enestående måde at finde ind til mennesker på. Vi husker alle hendes stilfærdige, kloge tale, og hun havde meget at give af, fordi hun selv havde levet et rigt, harmonisk liv — først i sit barndomshjem og siden i de skiftende hjem i Vallekilde. Når vi her hos os tænker på de steder, hvor Hans og Sigrun byggede hjem, så glider de næsten i et for os, og det er vist, fordi det var de to, der var hele hjemmet — enten det så var de første små stuer, det store, lyse »Øyaas« eller nu til sidst de smukke minderige stuer i »Hytten«, alle steder prægede Sigrun og Hans det hele sådan, at vi må nævne dem i samme åndedrag, ja, de var som skabt for hinanden.

Jeg har altid syntes, at det var forkert, når man kun talte lovord om en af de kære, vi havde mistet, for der

måtte jo dog også være noget mindre godt, som måske skulle med i billedet for at gøre det fuldstændigt.

Men jeg tror nu, at det vil blive vanskeligt, at finde andet end godt at sige om Sigrun, og dog står billedet af hende så levende, og det forpligter at have haft hende iblandt os.

Sigrun var i sandhed munter, mild og modig.

Munter på sin egen stilfærdige måde, som netop den kan være, der forstår at være glad med de glade — men også bedrøvet med de bedrøvede.

Mild, ja hvor var hun mild i feststunderne og i sit daglige liv, og mon ikke hendes mildhed bundede i hendes tro på det bedste hos andre mennesker.

Modig — det er ikke så svært at være modig, når alt følger sig lyst og godt for en, og vi synes, at Sigruns liv var fyldt med solskin; men der kommer altid svære stunder, hvor modet skal stå sin prøve, og vi saa, at Sigruns mod bar hende og hendes kære ind i de tunge dage, ja bar hende helt ind i døden, fordi hun havde sit faste ståsted, hvorfra hun hentede mod og kraft fra dag til dag. Sigrun var i sandhed »gudhengiven i ordets allerbedste forstand«, som Hans skrev om hende en af de sidste dage, hun levede. Derfor blev hun en velsignelse for sit eget hjem — for vores hjem og for alle hendes venner.

September 1952.

Ingeborg Helweg Nielsen.

Sigrun

*Kære lille Sigrun! så fin, så rig og god,
rede til at skænke af dit hjertes overflod.*

*Som en lille stjernesol var al din vej og færd!
du stråled', og du lyste, vi fik dig alle kær.*

*Kære lille Sigrun med det smukke, mørke hår,
du fik i vuggegave livets lykkelige kår.*

*Kære, lille Sigrun! Hvor var det skønt, det hjem,
som du og Hans så frydeligt tilsammen elsked' frem!*

*Kære, lille Sigrun! Mit hjertes tak fra mig;
jeg har jo vandret mange skridt så glædeligt med dig.*

— — —
*Nu kom den dybe alvorstund, da livet ebbed' ud!
Men lys og fred dig venter i livet hos din Gud!*

*I vore tanker lever du og er os alle nær!
du gode, lille Sigrun — så dyrebar og kær!*

*Men savnet vil vi føle, mens vi vandrer her på jord,
fordi du var, just som du var, bli'r vores længsel stor!*

Bodil Lange.

Ved Sigruns bære

Farvel min barndoms søde, lille legekammerat.
 Hav tak for livets lange, lyse sommer.
 Nu svinder sommerdagen bort i dødens dybe nat,
 og kold bli'r vist den vinternat, der kommer.

Du signed mine dage med smilet af din mund,
 og dine hænder signed markens grøde,
 og livet blev en lovsang ved hver en lille stund
 hos dig, fra vores allerførste møde.

Jeg synes altså bare, at det var alt for kort,
 vi to fik lov at leve livet sammen,
 vi nåede jo næppe — førend du skulle bort —
 at hygge os en stund ved arneflammen.

Farvel min ungdoms lykke — farvel min manddoms
 brud —
 og tak for livets lange lyse sommer.
 Jeg ved, du venter på mig bag stjernerne hos Gud,
 der vil du ta' imod mig, når jeg kommer.

Hans Trier Hansen.

Sigrun Trier Hansen

I en lille Fortælling af Maxim Gorki hedder det om en af Fortællingens Personer: Hun har gode Hænder, men hendes Hjerte er endnu bedre.

Mærkeligt nok gik det saadan, at lige efter at jeg havde faaet at vide, at nu var Sigrun død, skulde jeg pakke en Bog ud af en gammel Avis, og i den stod denne Fortælling, og uden ellers at læse den faldt mine Øjne lige paa den Sætning, og jeg maatte straks tænke paa, hvor den dog passede paa Sigrun — hvor den i sin Enkelhed svarede til det Billede, som stod for os, naar vi tænkte paa hende, og som vil blive ved at være hos os: Hun havde gode Hænder, men hendes Hjerte var endnu bedre.

Vi tænker paa hendes gode, dygtige Hænder. De saa ikke særlig stærke ud. Men de har taget om meget Arbejde, og de har taget dygtigt og kyndigt. Sigrun i Øyaas har staaet for en stor Virksomhed i mange Aar, og hun holdt af at gøre det, og hun holdt af at kunne sine Ting. Hun vilde stadig gerne lære mere — og den Tilfredsstillelse, *det* gav hende, vilde hun gerne give mange andre Del i. Det kunde mærkes, at det var Drivkraften i et af hendes Virkefelter udadtil, i hendes trofaste Indsats for Husholdningskredsene. Der var saa lidt personlig Ærgerrighed deri, der var saa meget af dette saglige, at den Glæde og Tilfredshed, hun selv havde fundet i at kunne en Husmors Arbejde, vilde hun gerne hjælpe sine Medsøstre til.

Der er mange, der har lært noget hos Sigrun. Og mange har nydt godt af hendes Arbejde og praktiske Sans. Men

sin egentlige menneskelige Værdi fik alt dette af, at hendes Hjerte var endnu bedre. Og det var saa meget med i, hvad hun foretog sig. Det fulgte hendes Hænder. Det sporedes helt ud i hendes Bevægelser; der var saa meget hjerteligt med deri. Derfor blev det aldrig den haarde Dygtighed eller den forjagede Travlhed. Over hele Sigruns Færden var der noget fint-stilfærdigt — en stilfærdig Ansvarsbevidsthed, en stilfærdig Munterhed i Arbejde og Samvær, en stilfærdig Deltagelse overfor dem, der havde Modgang, en stilfærdig Varme overfor dem, som hun gik sin Gang iblandt. Paa een Gang noget frejdigt og frit — og samtidig paa denne varsomme Maade og med denne nænsomme Betoning, som Hjertet dikterede.

Jeg vil gerne sige her, at Sigrun havde stor Evne til at lade sine Venner mærke, at hun holdt af dem. Det kunde hun vise »med Hjerte, Mund og Hænder«. Og vi er mange, som har vidst, at vi i hende havde en meget god Ven.

Endnu en af de Sider af Sigruns Tilværelse, som rakte ud over Hjemmets Omraade, vil jeg gerne nævne: hendes Oplæsninger og hendes Deltagelse i Amatørspillene. Oprindeligt var det vel mest for at staa Hans kammeratligt bi, men snart blev det ogsaa hendes eget. Og det var hende ikke blot noget med at yde Underholdning og slet ikke noget med at komme til at brillere selv — det var hende en Sag om at leve sig ind i Medmenneskers Sind og Skæbne, at forstaa dem selv og forklare dem for andre, at være med til at tjene et Fællesskab, hvor der les med de glade og grædes med de bedrøvede. Naar hun nærmede sig Kunsten, var det med den Forstaaelse, at baade i det store og i det smaa naar den sit Maal, saa ofte der ved den »gaar en Mildhed af Medleven igennem vort Sind«. — Som yngre har hun givet Liv til mange friske og yndefulde Pigeskikkelser, men jeg vil

alligevel tro, at det skønneste — og det hvori hun har givet mest til andre — blev i de modne Aar i de Roller, hvor *det moderlige* var Personens Præg. I Helge Rodes »Moderen«, som Fru Levin i »Indenfor Murene«, som Doktorfruen i »Vor By« o. a. — dér havde hun saa meget i sig selv at gaa ud fra, hun var hjemme i denne Moderlighed, som omfatter alt levende omkring sig. Jeg tror, at jeg altid vil huske Sigrun i den Scene i »Vor By«, hvor hun kaldte sine Kyllinger til sig og smaasnakkede med dem.

Og dermed har der i denne Virksomhed udadtil ogsaa været noget, som i høj Grad pegede indefter mod hendes eget Hjem. Selvom det moderlige i Sigruns Væsen rakte vidt, var hendes nærmeste dog dem, der har kendt det bedst. For jer har hun betydet mere, end der kan gives Ord for. Og vi kan nok skønne, at det bliver et stort Savn at bære. Vi ønsker jer menneskelig Styrke dertil, og ogsaa det som er mere end menneskelig Styrke. Men vi ønsker ogsaa — baade for jeres egen Skyld og for os andre — at meget af det, hun har givet, maa I kunne tage med jer, saadan at det dog ikke er borte for os, men stadig kan udnyttes og omsættes, som hun selv gerne vilde det.

Og naar vi nu siger Tak for de gode Hænder og for det Hjerte, som var endnu bedre, maa det blive en Taksigelse til Gud. Fordi det trods Stilfærdighed ogsaa i dette var saa aabenlyst, at hun selv levede i Tak til Gud. Hun vidste, at for at kunne give er det bedst først at kunne hente, og hun hentede meget fra Troen. Hun hentede fra Gud og lod det bo hos sig. Det kunde mærkes paa Sigrun, at der var noget, som bar hende, og hun lod sig bære af det. Hun havde den ydmyge Visdom med sig hjemmefra og satte den ikke overstyr, at det er godt at lade sig bære, baade i lyse og mørke Dage. Det var vel ogsaa derfor, hun til sidst kunde være saa beredt til at lade sig bære ind i Guds Evighed.

Hun takkede Gud for, at han vilde bære hende. Saa maa ogsaa vi nu sige Tak til ham. Tak for al god Gave som blev hentet, og for hver en Del deraf som blev rakt videre. Tak for Englevagt og Sang. Og Tak for at være sammen i Kristentroen. Tak for Evangeliets lyse Dag, for Kristi Komme til Verden, for hans dyre Blod, for salig Paaske-Morgenstund. — Vor himmelske Far, behold os ved dit Ord. Gør Troen kæk, gør Haabet evigt og lad Kærligheden have frit Løb. Vi beder dig, at du ved din Helligaand vil trøste og styrke dem, der sørger. Og vær du vort Lys, naar Natten kommer, saa vore Hjerter ikke maa forfærdes, men vi maa fare herfra i Fred. Det beder vi alle i vor Herres Jesu Navn.

Erik Gelting-Hansen.

Ingeborg og Aksel Kragh

Aksel Kragh

født 29. oktober 1872, død 20. september 1952

Aksel Kragh var i nogle år timelærer her på højskolen; så vidt jeg ved, underviste han i regning og landbrugs-tegning. Men det ligger mange år tilbage. Vi fastboende i Vallekilde og de gamle elever vil især tænke på Kragh som kirkesanger i Korskirken. Det var han gennem et meget langt åremål. I lang tid kunne han sammen med fru Ingeborg Kragh *lede* salmesangen i kirken, i de senere år var røsten hos dem begge blevet svag; men han tilførte stadig menigheden så megen hjælp, at alle var taknemmelige for, at han ville fortsætte sin gerning som kirkesanger og som præstens medhjælper ved nadverudde-lingen. Hans tjeneste blev for os alle en Guds-tjeneste; derfor bad vi ham fortsætte, til han ved sidste nytårstide

var blevet så yderlig svag, at han bad sig fritaget for arbejdet. Men han fulgte menighedens liv til det aller-
sidste.

Kragh var også levende optaget af folkets liv, især samlede hans tanker sig om retsspørgsmålet, og her har han i årenes løb skrevet i lokale blade mange små artikler udfra det syn, som Henry George blev hovedmanden for.

Aksel Kragh var en flittig mand i sit gartneri, og han var en flittig og ansvarsbevidst deltager i folkets og menighedens liv. Hans venner vil bevare i mindet denne gode mand, et beskedent, et retsindigt og fromt menneske.

Uffe Grosen.

Bodil Lange

født 1. april 1874, død 2. oktober 1952

Jeg må her bringe gamle elever meddelelse om endnu et smerteligt dødsfald blandt Vallekilde højskoles nærmeste venner. Bodil Lange døde d. 2. oktober efter et par dages sygdom. Så sent som den 25. sept. var hun med her i Vallekilde til Aksel Kraghs begravelse; hendes væsen var da præget af en mærkelig fjernhed, som om den store rejse havde meldt sig for hende, men hendes venner mødte især hos hende en inderlig kærlighed og godhedsfyldt taknemmelighed, og dette indtryk blev det sidste, Bodil Lange efterlod sig her i Vallekilde.

Bodil Lange var datter af professor Johan Lange og hustru Eline Cathrine født Bredsdorff. Hun var gennem slægtskab knyttet til familierne Hornemann, Bredsdorff, Balslev og senere ved sin søsters giftermål med Joakim Skovgaard knyttet til Skovgaard'ene. Hun var så lidt som andre i sin familie rig på gods og guld, men hun havde fra hjem og slægt modtaget en rig kulturarv, som hun udmøntede på den skønneste måde. Hun blev ganske ung elev her i Vallekilde, hvor den ældre søster, Ingrid Lange, var lærerinde på sommerskolen, og 1900 trådte Bodil Lange selv ind i lærerkredsen. I 30 somre deltog hun i skolegerningen her; hun ledede den flerstemmige sang, i mange år også håndarbejdsundervisningen, ligesom hun havde sit faste danskhold; hun havde et ugentligt foredrag, der hyppigst blev anvendt til sundhedslære, men hun brugte dog altid nogle afsluttende timer til at fortælle om kunst, som hun fra sit hjem og sin slægt og gennem mange udenlandsrejser havde et så levende personligt forhold til. For Bodil Langes gamle elever vil hendes navn være uløseligt knyttet til aftensangen i »Hytten«. Hver aften kl. 9 satte Bodil Lange sig ved klaveret, og mens pigerne i tætte klynger lejrede sig på gulvet eller fandt sæde ude på verandaen, lød hendes sang i sommeraftenen. Det var guldaldertidens romancer med tilføjelse af enkelte Ibsen, Bjørnson og Aakjær-sange. Det var romantikken i ord og toner, og hun, som sang, fyldte stuen og sommeraftenen med en egen stemning, så ganske fri for sentimentalitet, men rig i stilfærdig følelse og skønhed.

Bodil Lange var meget stærkt bundet til danske slægters kulturarv, den levede hun i, den sang hun ud af. Men hun var aldrig standset i sin evne og vilje til at høre nye ord og toner; hun kom nye slægter i møde med et åbent og tillidsfuldt sind, derfor voksede der frem mellem hende og de yngre en gensidig forståelse, som var en af

vejene, der førte dem sammen i trofast venskab. Hertil hjalp også hendes hjertelige humor. Jeg har aldrig hørt Bodil Lange give udtryk for satire, spot eller små ondskabsfulde iagttagelser. Men hun havde et åbent blik for egne som for medmenneskers små pudsigheder, og en god historie nød hun. Hendes færden iblandt os var bestemt af en fin godhed, af trang til at give og trang til at modtage godhed. Og så tog jeg i een henseende fejl af Bodil Lange. Hendes dæmpede væsen, som aldrig havde ladet mig se overraskende bevægelser eller stærke udbrud, hendes særstilling i lærerkredsen, hvor det var utænkeligt, at hun som vi andre kunne tage del i strabadser under udflugter, havde givet mig den forestilling, at hun nok, alle gode egenskaber til trods, var lidt pylret og ømskindet — en ædel vare, ja vel, men den skulle altså omgås med forsigtighed. Ak! hvor tog jeg grundigt fejl. Da Bodil Lange blev ramt af det stygge fald en nytårsdag derinde på den glatte gade, og da hun i over et halvt år måtte friste et meget pinefuldt sygeleje på hospitalet, tilmed under sjæleligt slidsomme omgivelser, da åbenbarede hun en sjælsstyrke, som gjorde et meget dybt indtryk på os alle. Med tålmodighed tog hun de mange dage og nætter, og kom vi på besøg, havde hun endda sådan et overskud, så hun modtog os med smil. Jeg har aldrig set så kønt et smil. Hendes slægtning og ven, pastor Th. Balslev, som holdt mindetalen over Bodil i Frederiksberg kirke den 9. oktober, havde ret, når han nævnte hendes kristentro som kilden til den styrke, eller rettere sagt Gud, til hvem Bodil Lange havde befalet sig i liv og død.

Bodil Lange beholdt altid sine venner i kærlig erindring. Hun gjorde det let for os at svare på samme måde.

Uffe Grosen.

Minder om Bodil Lange

*Hvor var du frisk og intelligent,
alt sentimentalt var dig fremmed,
sådan har jeg bestandig dig kendt
og blandt mine venner indlemmed.*

*Vort venskab blev varmere år for år,
vi delte jo alvor og gammen.
Når fælles gærning blandt unge man får,
så binder det arbejde os sammen.*

*Hvor kunne vi more os sammen — vi to,
når vi om børn beretted.
Ja, hvor vi os fryded og hjærtelig lo,
så alt det tunge blev letted.*

*Du sang — jeg lytted og på dig så,
den »Hyttesang« aldrig vi glemmer.
Du var vel nok »Københavnerv med K«. *
Det man på sproget fornemmer.*

*Dit danske modersmål æred du, så!
Det bares på tonernes vinge,
og ind i hjerterne måtte det gå,
som evigheds klokkerne ringe.*

Sigrid.

* blåt stempel.

Vallekilde højskoles ejendomsforhold

I løbet af det sidste år er der sket en ændring i ejendomsforholdet af Vallekilde højskole, og da gamle elever formodentlig er interesserede i at vide besked herom, finder jeg det naturligt ad denne vej at give en kort redegørelse for, hvad der er sket.

De fleste højskoler er forlængst gået ud af enkeltmands eje; den enkelte skoles ejendomsforhold er nu enten den selvejende institutions, eller en skolekreds står som ejer. De skoler, som endnu er i privateje, søger for tiden eller vil rimeligvis i de kommende år søge en anden ordning af ejendomsforholdet. Jeg finder i og for sig denne udvikling noget vemodig; men forskellige omstændigheder gør den nødvendig. Jeg har i alt fald anset det for rigtigt, at der også søges en nyordning for Vallekilde højskoles vedkommende. Man ville måske mene, at det var naturligt at vente hermed, til et forstanderskifte skulle finde sted; men jeg er kommen til den opfattelse, at det er rigtigt at ordne ejendomsforholdet nu; det vil da formodentlig føje sig lettere ad åre at finde de mennesker, som måtte lede Vallekilde højskole i det kommende slægtled, det fjerde i skolens historie.

Jeg mener, den bedste ejendomsform vil være den selvejende institution. Jeg har søgt sagfører Richters bistand til at udarbejde to udkast, nemlig 1) skøde, hvorefter den nuværende ejer overdrager skolen til »Den selvejende institution Vallekilde Folkehøjskole«, 2) fundats for den samme selvejende institution. Efter indgående forhand-

linger med undervisningsministeriet har dette godkendt fundatsen, som hidsættes efter denne redegørelse. —

Om de økonomiske forhold skal følgende oplyses: undervisningsministeriet har vurderet Vallekilde højskole til 497.400 kr.; men det er efter før-krigens prisforhold, og haven er *ikke* medregnet i denne vurdering. Alle ved, hvordan ejendomspriser siden er steget. Det har for min kone og mig været magtpåliggende, at skolen sættes til en pris, der svarer til, hvad skolen kan magte under en sund drift. Ingen vil tænke på de fantasipriser, hvorefter der nu opføres nye skoler. Under hensyn til nybygninger, moderniseringer og kronens lave kurs har vi fundet det rimeligt at foreslå den i fundatsen nævnte sum. Det bevilgede statslån vil delvis blive brugt til nedbringelse af det nuværende lån i Den sjællandske bondestands sparekasse til 100.000 kr. og til afløsning af private lån.

Landbruget kan efter et års forløb overtages af skolen til en pris, der fastsættes af uvildige mænd. Skulle jeg handle ud fra snævre privatøkonomiske interesser, ville jeg beholde landbruget, dels fordi jeg har skaffet det til veje stykke for stykke, dels fordi jeg holder meget af det. Men jeg har også erfaret landbrugets store betydning for skolen, og derfor skal det følge skolen.

»Solvang« (lærer -og elevboligen ved siden af skolen) kan overtages til samme pris, hvori den står mig.

»Møllebakken« (den ny lærerbolig) med ca. 1½ td. l. frugtplantage holdes uden for overdragelsen.

Man vil af det foregående og den aftrykte fundats forstå, at selve skolens overdragelse fra den nuværende ejer til »Den selvejende institution Vallekilde Folkehøjskole« kan finde sted uden støtte af egnens befolkning eller gamle elever. Men det er alligevel overordentlig vigtigt, at der dannes en skolekreds omkring Vallekilde højskole; det er af største moralske betydning; men det er også nødvendigt, at der skaffes en driftskapital til veje.

Den hidtidige ejer, som er nærmest til at yde sit bidrag her, indskyder 20.000 kr. til denne driftskapital. Men mit håb om, at de af skolens venner, som vi henvendte os til, i fællesskab ville løse denne opgave, er ikke blevet skuffet.

Den 12. juni samledes ca. 100 indbudte kvinder og mænd, væsentlig fra Holbæk amt, til møde her på højskolen. Jeg gjorde rede for planerne, og min kone og jeg havde den glæde, at de mødte gav eenstemmig tilslutning og tegnede sig som medlemmer af »Vallekilde Højskoles Skolekreds«. Siden har ca. 20 andre fra Holbæk amt og ca. 40 fra landets øvrige amter modtaget indbydelse og sluttet sig til skolekredsen. Den tegnede og indbetalte driftskapital er nu ca. 61.000 kr.

Den nuværende forstander kan indtil 2. nov. d. å. og derefter kan den selvejende institutions styrelse indbyde kvinder og mænd til at være medlem af skolekredsen. For medlemsretten tegner man sig for mindst 100 kr. Den nuværende forstander — efter d. 2. nov. d. å. den selvejende institutions styrelse — kan dog indbyde kvinder og mænd til at være medlem af skolekredsen uden at tegne noget bidrag; disse medlemmer danner på lige fod sammen med de øvrige medlemmer »Vallekilde Højskoles Skolekreds«, som får den endelige rådighed over Vallekilde højskole.

I henhold til fundatsens § 7 danner følgende 9 kvinder og mænd styrelsen for Vallekilde højskole:

For skolekredsen:

Ellen Villemoes Andersen, Gelstrup.

Jørgen Jørgensen, Lejre.

Johannes Langkjær, Svinninge.

Hans Lundsgaard, Ll. Egebjerg.

Ingeborg Søgaard, Frenderup.

For elevforeningen:

Niels Stampe Andersen, Stenstrup.
Niels Holmer Trier, Vallekilde.

For Holbæk amtsråd:

Villiam Nybjerg, Højby.

Den administrerende forstander:

Uffe Grosen.

Ved styrelsesmødet på skolen d. 7. aug. har styrelsen konstitueret sig med Hans Lundsgaard som formand, Jørgen Jørgensen næstformand og Uffe Grosen kasserer.

Ved forhandlinger mellem styrelsen og den hidtidige ejer er skødets mange enkeltheder affattet.

Hele denne sag, som jeg her har gjort rede for, har krævet mange tanker; men for min kone og mig har det været en lettelse og en stor opmuntring, at lærerkredsen, skolekredsen og styrelsen har vist så stor forståelse. Vi har under alle forhandlingerne aldrig mødt nogen mislyd; vi har mødt en personlig godvilje og først og sidst en fast vilje til at hjælpe til, at Vallekilde højskole må fortsætte som en god dansk folkehøjskole. Der har her været en lejlighed, hvor nogle af skolens venner fra nær og fjern ganske enkelt har taget stilling til det spørgsmål: har det betydning, at Vallekilde højskole er, eller er det ligegyldigt. Den måde, hvorpå der er svaret på det spørgsmål, har kun kunnet glæde os.

Så skal der kun tilføjes: i skolens arbejde sker der ingen ændring, lærerkredsen fortsætter, ligesom jeg fortsætter som leder.

Uffe Grosen.

Fundats

for den selvejende institution Vallekilde Folkehøjskole,
Vallekilde

§ 1.

Den selvejende institution »Vallekilde Folkehøjskole« har til formål på ejendommen matr. no. 2b, 2m, 3b, 3e, 4b, Vallekilde by og sogn at føre denne skole videre som en god dansk folkehøjskole indenfor rammerne i lov no. 311 af 4. juli 1942 om folkehøjskoler og landbrugsskoler, jfr. lov af 15. marts 1947.

§ 2.

Den ovennævnte ejendom med grund, bygninger og inventar og med tilhørende vandværksejendom er overtaget til en værdi af ialt 600.000 kr.

Institutionen erhverver tinglyst skøde på ejendommen.

De 600.000 kr. tilvejebringes således:

a) ved overtagelse af lån i Den sjællandske bondestands sparekasse	100.000 kr.
b) ved overtagelse af statslån	300.000 -
c) ved den tidl. ejers vederlagsfri indskud	200.000 -
	<hr/>
ialt	600.000 kr.

§ 3.

Medlemmerne af institutionen danner en kreds: »Vallekilde Højskoles Skolekreds«.

I tiden indtil 2. november 1952 kan ingen blive medlem af denne kreds uden opfordring fra skolens forstander, og i tiden derefter kun efter indbydelse af den selvejende institutions styrelse.

Den til institutionens drift fornødne driftskapital tilvejebringes gennem medlemmernes indskud, der andrager mindst 100 kr. pr. medlem.

Skolens forstander kan indtil 2. november 1952 indbyde enkelte, skolen nærstående kvinder og mænd til at være medlemmer af kredsen uden at betale indskud; efter 2. november 1952 overgår denne ret til styrelsen. Sådanne medlemmer har på generalforsamlingen samme rettigheder som de øvrige medlemmer.

For betalte indskud udstedes indskudsbeviser. Disse kan kun overdrages med styrelsens samtykke. Ingen kan ved et erhverve flere indskudsbeviser have mere end een stemme på institutionens generalforsamling.

De indbetalte indskud vil kunne fordres indfriet i tilfælde af indskudsyderens død eller ved en eventuel nedlæggelse af skolen, i sidstnævnte tilfælde dog først efter at alle gældsposter er dækket.

Såfremt skolens drift tillader det, vil der, efter at de fornødne hensættelser til reservefond m.v. har fundet sted, kunne ydes et rentebeløb på indtil $2\frac{1}{2}$ % p. a. af indskudsbeløbet, renter vil dog kun kunne ydes, når skolens reservefond har en størrelse af mindst 10.000 kr.

Spørgsmålet om udbetaling af renter afgøres iøvrigt på den ordinære generalforsamling.

Renter på indskudsbeviserne udbetales i givet fald een gang årligt, når skolens årsregnskab er revideret og godkendt.

Der påhviler ikke medlemmerne nogen økonomisk forpligtelse udover det indbetalte indskud, der ikke giver medlemmerne ret til nogen del af institutionens formue eller til udbytte af nogen art, bortset fra det foran om renter af indskudsbeviser anførte. Herudover giver medlemsskabet alene ret til at møde på generalforsamlingerne og afgive stemme der.

Når et medlem afgår ved døden, giver indskudsbeviset kun hans eller hendes arvinger eller bo en økonomisk ret. Medlemsskab med stemmeret kan kun erhverves, hvis indehaveren erholder den foran nævnte opfordring til at

indtræde som medlem i kredsen. Styrelsen er berettiget til straks at udbetale arvingerne eller boet restgælden i h. t. indskudsbeviset mod at få dette udleveret.

§ 4.

Eventuelt overskud ved skolens drift udover det til kommende drift nødvendige skal enten indsættes på sparekassebog eller bankbog på institutionens navn eller anbringes i sådanne solide værdipapirer, hvori umyndiges midler anbringes. Sådanne værdipapirer skal såvidt muligt noteres på institutionens navn og forsynes med prohibitivpåtegning fra Holbæk amt.

En sådan opsparet kapital kan anvendes enten til inødegåelse af eventuelle driftsunderskud eller til bedste for skolen ved udvidelse og lignende.

§ 5.

Skolens højeste myndighed er generalforsamlingen.

Ordentlig generalforsamling afholdes een gang årligt med 14 dages varsel efter forudgående meddelelse pr. brevkort til medlemmerne.

Extraordinær generalforsamling afholdes med samme varsel og bekendtgøres på samme måde, inden 3 uger efter at enten 3 bestyrelsesmedlemmer eller 25 menige medlemmer skriftligt forlanger sådan generalforsamling afholdt.

Dagsorden må indsendes samtidig med begæring om afholdelse af extraordinær generalforsamling, og skal meddeles medlemmerne ved tilvarsling.

§ 6.

På institutionens generalforsamlinger træffes alle bestemmelser og beslutninger ved almindelig stemmeflerhed.

Et medlem kan udøve stemmeret ved sin ægtefælle uden særlig fuldmagt.

Generalforsamlingen foretager valg af revisorer og træffer bestemmelse om godkendelse eller forkastelse af års-

regnskabet samt om køb, salg eller pantsætning af fast ejendom.

Køb, salg eller pantsætning af fast ejendom skal dog yderligere godkendes af undervisningsministeriet.

Løvrigt skal alle spørgsmål af vital betydning for skolen afgøres af generalforsamlingen.

Angående ansættelse og afskedigelse af forstander gælder de særlige regler i § 8, se nedenfor.

§ 7.

Den selvejende institution ledes af en styrelse på 9 medlemmer.

Den administrerende forstander er født medlem af styrelsen.

5 medlemmer vælges ved skriftlig afstemning på den ordinære generalforsamling af og blandt medlemmerne af »Vallekilde Højskoles Skolekreds«. 3 medlemmer afgår ved første ordinære generalforsamling i skolekredsen, 2 ved næste ordinære generalforsamling og således fremdeles hvert år skiftevis 3 og 2 medlemmer. Genvalg kan finde sted.

2 medlemmer af institutionens styrelse vælges for 2 år ad gangen ved skriftlig afstemning af Vallekilde højskoles elevforenings styrelse. Valget af disse 2 medlemmer finder sted på det nærmest følgende styrelsesmøde i elevforeningen efter skolekredsens ordinære generalforsamlings afholdelse.

Eet medlem af institutionens styrelse vælges af Holbæk amtsråd.

Den nuværende forstander udpeger dog den første styrelses 9 medlemmer.

§ 8.

Styrelsen vælger selv sin formand, næstformand og kasserer.

Den administrerende forstander kan være kasserer.

De nævnte 3 styrelsesmedlemmer udgør et snævrere forretningsudvalg, der varetager de anliggender ved institutionen, der ikke henhører under generalforsamlingen, ligesom dette udvalg med sin underskrift forpligter institutionen i økonomiske anliggender.

Styrelsen træffer sine afgørelser ved stemmeflerhed. Står stemmerne lige, gør formandens stemme udslaget.

Styrelsen ansætter og afskediger skolens forstander. Afskedigelse kan kun ske med et halvt års opsigelsesvarsel.

Valg af forstander skal yderligere godkendes af undervisningsministeriet i henhold til højskolelovens § 3.

Ved behandling af spørgsmål vedrørende forstanderens forhold til skolen deltager forstanderen ikke i styrelsens møder.

Over det på generalforsamlinger og bestyrelsesmøder passerede, derunder de trufne beslutninger, føres en forhandlingsprotokol. Indførslerne i protokollen underskrives forsåvidt angår generalforsamlingen af dennes valgte dirigent, og forsåvidt angår bestyrelsesmøder af de mødte bestyrelsesmedlemmer.

§ 9.

Skolens daglige ledelse forestås af forstanderen, der træffer bestemmelse om ansættelse og afskedigelse af skolens lærere og funktionærer.

Forstanderen er fastlønnet, dog at der udover den faste løn vil kunne tillægges ham indtil 10 % af skolens årlige driftsoverskud.

Eventuelt vil skolens kostforplejning kunne bortforpagtes til forstanderen.

§ 10.

Skolens regnskabsår går fra 1/11 til 31/10.

Hvert år inden 1. december har kassereren at udarbejde driftsregnskab og status for skolen.

Regnskabet skal forsynes med revisionspåtegning, der underskrives af institutionens to valgte revisorer.

Revisorerne, af hvilke den ene skal være anerkendt regnskabskyndig, vælges af generalforsamlingen for to år og afgår efter tur, een hvert år, første gang efter lodtrækning.

Revisionen skal være afsluttet hvert år inden 31/12, hvorefter det reviderede regnskab tilstilles styrelsens formand til forelæggelse for den ordinære generalforsamling til decision.

Ordinær generalforsamling afholdes hvert år i sidste halvdel af januar måned.

§ 11.

Ændringer i nærværende fundats kan kun foretages, når de vedtages på 2 efter hinanden følgende generalforsamlinger med mindst 3 ugers mellemrum, og når de godkendes af undervisningsministeriet.

§ 12.

Skulle forholdene udvikle sig således, at det skønnes umuligt eller uønskeligt at fortsætte skolens drift, kan to på hinanden følgende generalforsamlinger med undervisningsministeriets godkendelse træffe bestemmelse om skolens lukning og ophør.

Skolens eventuelle formue skal da anvendes til formål, der fastsættes i en fundats, der godkendes af undervisningsministeriet.

§ 13.

Den selvejende institutions ejendom kan ikke bortforpagtes, men skolens drift, til hvilken statstilskud ydes efter gældende regler, må ske for institutionens regning og risiko.

Fra Vallekilde Folkehøjskole

Kære gamle elever!

Det er eftersommer. Min kone og jeg sidder heroppe i en fjeldhytte mellem Telemarkens udstrakte skove og vældige granitbjerge. Vi holder her en halv snes dages ferie, inden efterårstravlheden begynder med møder ude og efterårsrengøringen derhjemme. Det er allerede så køligt om aftenen, at vi må varme os ved pejsens knitrende ild. Om dagen går vi lange ture i bjergene; vi søger at finde frem ad mærkelige stier, som snor sig inde i granskovene og mellem de mægtige fjelde. Vi har lavet mange fejlvurderinger med hensyn til vejlængder. Men efterhånden har vi da lært, at afstanden fra den ene klipperække til den anden er langt længere, end vi de første dage i vor uforstand troede. Naturen gør et overvældende indtryk på vore sind, dens storslåethed, mange steder dens uberørthed og så dette indtryk af det stedse varende. Søger man tilstrækkelig langt bort fra alfarvej, må man tro, at her er landet som for hundrede, ja for årtusinder siden. Disse klipper regner kong Sverres tid for i går, Harald Hårfagers for i forgårs. Og om andre tusinde år, når mennesker enten er gået til i selvødelæggende ond-

Vintertid

skab eller har lært at tåle hinanden, så vil disse granitfjelde knejse lige uforanderligt, og hvor en smule antydning af muld er for hånden, vil fyrren vokse, og alle de mindre planter, vi husker fra indledningskapitlet til »Arne«, vil tålmodigt søge at være med til at klæde fjeldet.

Og her træffes mennesker, som passer til naturens stor-slæthed. Vi havde i dag besøg af vor fjeldhyttes ejerinde; hun fortalte om sin mor, åbenbart en sagakvinde af det store format. Hun havde 9 børn, men sørgede stort, da hun ikke kunne få flere; hun fortalte for os børn om kvælden, ikke eventyr eller børnehistorier, nej, hun berettede Norges saga. Hendes mand, som havde liden sans for den slags, sagde bebrejdende: lad det tøjeri fare, og strik i stedet sokker til børnene; men mor svarede: Hans sokkerne er for tiden, men Norges historie er for evigheden.

Natur og mennesker! For naturligvis — mange steder heroppe ses sporene af menneskers færden, snart stiltær-

Den høje hæk

dige vidnesbyrd om menneskers yderst nøjsomme liv — (i morges kom en gammel mand med en lille skål grønt-affald til vor nabos gris; han kastede ikke det lidet bort, men gik et stykke vej, for at en smule affald kunne komme til nytte hos en anden mand, vistnok den eneste her i nabolaget, som holder et husdyr), snart imponerende indtryk af menneskers energi, snilde og dristighed. Jeg tænker f. eks. på vejene, der på sine steder er hugget som hylder ind i fjeldsiderne med den lodrette fjeldvæg til den ene side og afgrunden til den anden, eller på sluserne ved Ulefoss, Eidsfoss og Vrangfoss, hvor et ret stort skib løftes med ladning og passagerer 56 m, en mærkelig oplevelse for os, lavlandets folk!

Jeg skal ikke trætte jer med rejsebeskrivelser, selv finder jeg den slags litteratur, undtagen i den store mesters hånd, noget af det kedsommeligste, jeg kender. Jeg har kun villet indlede mit brev til jer med denne lille hilsen fra Norge, bl. a. af den ligefremme grund, at her i de store skoves stilhed begynder jeg mit brev. Brevet skal

jo ellers dreje sig om årets hændelser i Vallekilde, for det forstår sig: jeg kan rejse, hvorhen det skal være på jordkloden, Vallekilde højskole følger mig stedse, og Vallekilde højskole er også jer, så det er så ligetil, at jeg tænker på jer og skriver til jer.

— — — — Mit brev, som jeg påbegyndte i hytten deroppe i Telemarkens skove, blev brat afbrudt; vi modtog telegram hjemmefra: Sigrun er død. Vi fløj fra Oslo via Gøteborg til København for at kunne nå hjem så hurtigt, at vi kunne være med til at ordne forskellige forhold vedrørende begravelsen. Sigruns dødsfald er det tredje i årets løb blandt skolens og vore nære personlige venner. Den 15. december døde Gudmund Bentsen, den 3. maj Troels Sams, så den 27. august Sigrun og endelig den 20. september Aksel Kragh. Disse fire dødsfald har berørt os stærkt; de fire var meget nær knyttet til Vallekilde højskole, og om Sigrun Trier Hansen gælder det, at hun i mange år var med i skolens arbejde. I sine unge år virkede hun en tid som gymnastik- og håndgerningslærerinde, og i de mange år, da hun var husmoder i Øyås og senere i »Hytten«, hjalp hun sin mand med oplæsning tirsdag aften på vinterskolen, ligesom hun sommer og vinter var med til at give vore søndagstener indhold. Ikke mindst gav Sigrun meget, når vi ved elevmøder eller anden lejlighed fremførte vore skuespil, i hvilke Sigrun gerne havde en central plads, som hun på en naturlig og fin måde udfyldte. Vi vil savne hende i lærerkredsen, og savne hende som god nabo og ven. Hendes liv var en del af Vallekilde højskole. Jeg henviser til mindeordene om Gudmund Bentsen, Troels Sams, Sigrun og Aksel Kragh andetsteds i denne bog. [Efter jeg havde skrevet brevet til jer, kom budskabet om Bodil Langes død d. 2. okt.; jeg henviser til artiklen *mindeord*].

En betydningsfuld ydre hændelse på vor skole i årets løb er dens overgang til en anden ejendomsform fra 2.

Der hentes middagsmad

november d. år; derom er der fortalt andetsteds i denne bog, og jeg henviser interesserede læsere til denne redegørelse.

Lærerkredsen har væsentlig været den kendte. Som meddelt i fjor blev Ejvind Sandal knyttet til skolen til nov. 1951; han fortsatte på sommerskolen. Sandal har været til god hjælp for os alle og er faldet så godt til blandt elever og lærere, at han fortsætter fremefter.

Elevtilslutningen var præget af en mærkbar forskel på vinter- og sommerskole; mens den sidste stadig er topfyldt, 144 elever, så både Havehuset, Solvang og Møllebakken må tages i brug, måtte vi for første gang i mange år erfare en kendelig nedgang i karlenes tilslutning. Her synes alle højskoler og vel de fleste landbrugsskoler at skulle dele kår med hinanden. Der er henimod det dobbelte antal piger som karle på højskole nu. Der er flere grunde hertil. Om begge køn gælder dog, at vi i disse år modtager unge, der er født i en tid, da fødselstallet var meget lavt. I 1933, da vi havde det lavest kendte fødsels-

25 års jubilarer

tal, nemlig $17,3^{0/00}$, fødtes 62.780, mens til sammenligning 1946 kendte til en fødselspromille af 23,4 med 96.111 børnefødsler. Vi vil nogle år føle de lave fødselstal fra begyndelsen af 1930'erne, men efterhånden skulle jo de børnerige år, der allerede nu føles som et meget stærkt pres på børneskolen, også vise sig i øget tilgang til ungdomsskolerne. Andre forhold virker dog imod os. Alvorligst rammer os her landdistrikternes og landbrugserhvervets affolkning. Da vi helt overvejende har haft vor tilslutning fra landet og landbrugets udøvere, må dette forhold ramme os hårdt, især da den almindelige højskole i hvert fald ikke hidtil har formået at drage unge fra andre sociale folkelag til sig i større tal. Her er det mit indtryk, at pigeskolen har kontakt med et bredere udsnit af vort folk end karleskolen. Mange døtre af lærere, uddelere, mejerister o. s. v. kommer på højskole, mens karlene hovedsagelig eller næsten udelukkende kommer fra landbrugernes kreds. Karlernes skolesøgning er også mere faglig præget. Husholdningsskolerne har ikke fået samme

25 års jubilarer

stærke stilling som landbrugsskolerne. Men dertil kommer så den lange militære værnepligtjeneste, som betyder det mest skæbnesvangre slag, især mod højskolen. Værnepligten omfatter praktisk talt alle unge mænd; den lange tjenestetid virker sådan på mange, at de hverken før eller efter soldatertiden finder, at de har tid til et højskoleophold. Her kunne to ting hjælpe. For det første vil det være vigtigt, om højskolens venner — og det er navnlig dens gamle elever — med klogskab og varme vil tale højskolens sag og tilskynde de unge til et højskoleophold. Dernæst vil det være rimeligt, om statsmyndighederne vil ræsonnere som så: vi har gennem den lange soldatertjeneste pålagt de unge mænd en så tung byrde, at vi til gengæld før eller efter denne tjenestetid tilbyder de unge et praktisk talt frit skoleophold. Det økonomiske offer for staten hertil ville kun blive en brøkdel af 1 procent af de mægtige militære udgifter. De allerfleste skoler har i deres vände indført fællesskole om vinteren — med det resultat, at der på flere skolars vinterkursus er flere

»Hvad med de andre« (Dons Christensen)

end dobbelt så mange kvinder som mænd. Det bliver formentlig også nødvendigt for Vallekilde at indføre fællesskolen. I så fald vil vinterskolen utvivlsomt styrkes, uden at sommerskolen svækkes. Fællesskolen vil på anden måde medføre både tab og vinding; lad os håbe, at det sidste mere end opvejer tabet. Sommerskolen er så fyldt med skønhed og rigdom, at den vil nok bevare sin styrke.

Lørdag d. 3. nov. kom vintereleverne. Der var på dette hold påfaldende mange ældre karle, gennemsnitsalderen var $21\frac{1}{6}$ år, så det var vel en af grundene til, at det blev et modent og selvstændigt hold, som ved mange lejligheder viste, at de kunne selv. Vi har jo aldrig erfaret, at eleverne var for gamle til et højskoleophold, hvorimod det stundom kan opleves, at de er for unge. Man bliver i alt fald stedse mere overbevist om, at højskolen er for den helt voksne ungdom. Vi kom hurtigt ind i godt samarbejde, og den lykkelige hverdag med sin blanding af alvor og fest tog os snart fangen.

Allerede den 8. nov. havde vi besøg af lærer Jørgen

»De seks«, af Jon Patrick, opført af eleverne vinteren 1951-52

Jørgensen fra Slesvig. Han hører til de prøvede kræfter, idet han i mere end 30 år har virket i Sydslesvig, i de første mange og trange år som vandrelærer, senere som rådgiver og hjælper i et mangeartet dansk arbejde. Få er så vidende om sydslesvigske forhold og få så prøvet i udholdende kærlighed til den danske sag. Foran talerstolen eller i samtale er det godt at lytte til ham, og det gjorde vi da også ved denne lejlighed. Jørg. Jørgensen viste desuden en god film fra Frisland.

Den 19. nov. havde vi den traditionelle andelsdag, som fandt meget stor tilslutning fra alle egne af Holbæk amt. Direktør Ebbe Groes talte om aktuelle problemer med særligt henblik på andelsbevægelsen, tidligere undervisningsminister Jørg. Jørgensen talte om udbyttedeling på baggrund af det forslag, som er fremlagt i rigsdagen herom. Efter begge disse indholdsrige eftermiddagsforedrag var der forhandling. Om aftenen gav redaktør Bøgholm en udenrigspolitisk oversigt, der vel nok var mere vidtspændende end dybtgående.

Den 4. december fortalte kandidat Arne Jørgensen om Mellemfolkeligt samvirkes meget værdifulde arbejde, især i Grækenland, en oplysende film fulgte foredraget. Det er mig en stor glæde, at flere af vore elever aktivt har deltaget i Mellemfolkeligt samvirkes arbejde i de forskellige lande. I, der har været ude i det arbejde, skal vide, at vi er mange herhjemme, som er jer meget taknemmelige; jeg synes, det har været af det mest påkrævede arbejde i disse år.

Den 13. dec. holdt vi adventsmøde, hvor valgmenighedspræst Uffe Hansen som så mange gange tidligere hjalp os. 15. og 16. dec. læste lærerkredsen »Inden for murene«. Vi tillægger det megen betydning, at vore elever møder flere af vore bedste dramatiske værker, og til dem hører dette skuespil. Vi tænker nu med vemod på, at det var sidste gang, at Sigrun læste gamle fru Sara Levin; vi mødte noget kærligt og stort i hendes fremførelse. Det var også vemodigt efter den første oplæsningsaften at erfare Gudmund Bentsens død på Holbæk centralsygehus. Jeg havde besøgt ham dagen forud, og budskabet nu lørdag aften kom mig ikke overraskende.

Juleferien kommer jo altid for tidlig for højskolerne; alligevel bydes den velkommen af store og små. I Killemoses hjem bød juledagene på særlig fest, til at begynde med dog mest på ængstelig spænding, for Anne Killemoses Petersen fik i julen to bittesmå piger, og spørgsmålet var, om verden ikke var for hård for to så spæde spirer. Men ængstelsen blev overstået, og nu har Bodil og Hanne det særdeles godt.

Efter juleferien sluttede Mogens Lund og Knud Rasmussen fra Studenterkredsen sig til os; de gik på en helhjertet måde op i skolelivet og tilførte dette og kammeraterne meget godt. Det gjaldt også vor indiske gæst i januar måned, Chitta Ranjan Das. I sit fjerne hjemland havde han læst nogle få linier om den danske højskole

Karen Nielsen

og var blevet så grebet af denne skoleform, at han satte alt ind på at lære højskolen at kende. Han overvandt de mange hindringer, lod sig — for at få stipendium — indskrive som studerende ved Københavns universitet; men hans egentlige ærinde var de længere ophold på nogle danske højskoler. Han ønskede helt at dele elevernes kår; han blev en opmærksom og tænksom elev; fik han udbytte af sit ophold på Vallekilde, hvad jeg håber, så blev han også til glæde for lærere og elever. Hans lille værelse var vist hver aften et samlingssted for kammerater, som ville tale med ham og lytte til hans beretninger om Indien og til hans kloge vurdering af øst—vest.

Den 13. januar holdt vi ungdomsmøde, hvortil gymnastikforeninger, ungdomsforeninger i fællesskab med højskolen indbød. Forfatteren Niels Anesen talte om ungdommens selvstændighed og fremtid og forstander Jens Marinus Jensen indledede en forhandling om ungdommens uddannelse og udvikling. Om aftenen læste lærer-

Grosen ved Skarriðso

kredsen Bjørnsons »En Fallit«. Mødet fandt så god tilslutning og fik et så godt forløb, at der er enighed om at fortsætte med et lignende møde næste vinter.

Den 25. januar holdt den svensk fødte fru Märtha Hellner foredrag om Dalarne og viste en smuk film. Samme dag fejrede Karen Nielsen (som I alle kender) sin runde fødselsdag. 27. januar samledes et meget stort antal gymnaster til det årlige delingsførermøde med Jørgine Abildgård, Snoghøj, og Arne Mortensen, Ollerup, som ledere. Det blev naturligvis en fin og festlig oplevelse i gymnastiksalen. Om aftenen talte Jørgine Abildgård på sin personlige og ejendommelige måde. Der er møder, som svækker, og møder, som styrker. Begge januars ungdomsmøder havde det indhold, som styrker og gør det lettere at komme igen.

Den 3. og 4. februar holdtes det kirkelige møde, hvortil valgmenigheden indbyder. Vor gamle »hjelpepræst«, tidligere stiftsprovst Dreieø, pastor Harald Sandbæk og forstander Keiding var talere. Mødet havde god tilslutning;

Kaffepause ved sommerballet

det har fået en så fast plads i såvel menighedens som skolens liv, at vi med glædelig forventning ser hen til dets fortsættelse.

Den 19. februar havde vi et interessant besøg af forstander Morville med en flok elever fra Jonstrup statsseminarium; de havde ønsket at opleve en dag på højskole, og de fulgte ihærdigt arbejdet fra morgen til aften. Når man tænker på, at det er en flok vordende lærere, må man glædes meget over, at de søger at vinde kendskab til et arbejde, som de på en afgørende måde kan støtte i deres fremtidige gerning. Få, om nogen, har så rige muligheder for at blive til støtte for ungdomsarbejdet på skoler og i foreninger som de lærere, der i folkeskole og friskole får indflydelse over den opvoksende slægt.

Endnu bør jeg nævne et møde for uddelere og medhjælpere, et møde ved Dansk blindesamfunds sekretær om blindes kår og den årligt tilbagevendende brandfilm, og især bør det nævnes, at vi i vinterens løb så flere for-

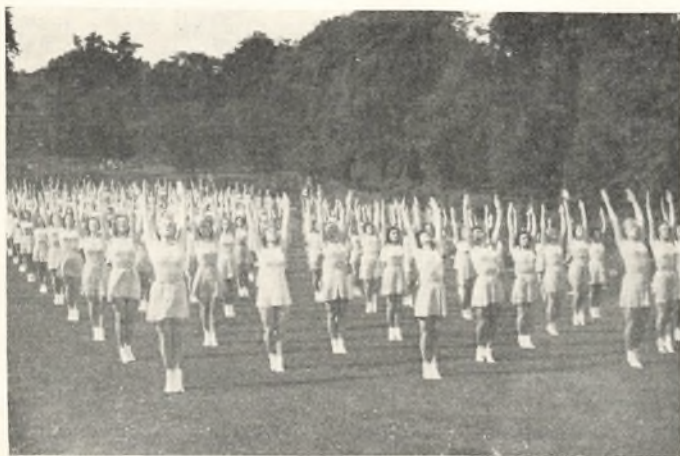
Elevholdet ved Høvefesten i øsende regn.

trinlige, oplysende film, som var udvalgt af Vald. Nielsen. Vi har jo let adgang til at leje det udmærkede tonefilmsapparat, som Vallekilde-Hørve kommunes ungdomsnævn råder over.

I fastelavnen nåede vi både den udbytterige to dages tur til København (som sædvanlig ledet af Killemoser og Vald. Nielsen) og den strålende skolefest; denne holdtes mod sædvane lørdag aften før Københavnsturen; det skyldtes, at jeg mandag og tirsdag måtte deltage i Nordisk Kulturkommissions møde i Saltsjöbaden uden for Stockholm.

Den 23. marts havde vi forældredag og vinterskolens officielle afslutningsfest. Ved denne lejlighed læste elever fra Vald. Niensens særhold i foreningslære og hjulpet af Asta Trier Hansen skuespillet »De seks kammerater«. Vald. Nielsen var naturligvis instruktør. Den 30. marts rejste eleverne, og vi havde vist lov til at se tilbage over en god vinter, hvor der var holdt højskole.

April bød på sædvanlig travlhed med møderejser for

Elevmode 1952

nogle af os, reparationer og rengøring for andre, arbejde i mark og have for atter andre.

Det blev en kold sommer. Vi havde kun få rigtige solskinsdage. Alligevel har vi jo haft en meget stor kornhøst, mens rodfrugterne blev hæmmet i deres udvikling i det kolde klima, tilmed ramtes de af forskellige sygdomme, som også på uheldig måde indvirkede på høsten. Visse æblesorter har også lidt under de ugunstige vejrforhold, og da priserne på frugt er meget små, er forventningerne til fremtidens frugtavl dalende. Det er meget beklageligt, for frugtavl er dog et interessant og skønt erhverv. Jeg har i alt fald haft megen glæde af at se højskolens frugtplantage vokse og trives, og jeg vil da heller ikke opgive håbet om, at det igen kan blive rentabelt at avle frugt.

Den ikke rigelige, men jævnt fordelte nedbør i de første sommermåneder medførte, at haven holdt sig frisk og skøn sommeren igennem, — i det hele er haven en kilde til glæde for mange mennesker.

Den 3. maj kom sommerpigerne, og de mødte måske allerede den første dag lidt for mange oplevelser. Vi har jo siden krigens afslutning her i Vallekilde-Hørve sogne hvert år holdt møde til minde om krigens ofre, og vi har mindet hinanden om fredens og frihedens gave og opgaver. De foregående år har vi holdt dette møde den 5. maj, men da 4. maj i år faldt på en søndag, var det naturligt at holde mødet på denne dag. Om eftermiddagen talte tidligere minister Aksel Kristensen og Gelting-Hansen, ved aftenmødet beredte fru Lis Jacobsen og statsradiofoniens pigekor os en festlig og skøn oplevelse. Vi har alle årene deltaget i denne maj-mindefest, og det er da også både naturligt og værdifuldt, at sommerpigerne får lejlighed til at blive mindet om vort slægtleds store historiske begivenheder; men der er grænse for, hvad et ungt sind kan modtage, og selve rejsen, som for manges vedkommende er lang og hidtil ret enestående, og mødet med højskolen med hele forhåndsspændingen har i forvejen fyldt de unges tanker, så de næppe kan rumme mere den første dag. De overvældes, når de foruden at møde de mange, mange indtryk her straks skal føres til et langt og krævende møde. Dertil kommer, at det faktisk har vist sig vanskeligt år efter år at holde majmødet, så det tilfredsstillende vore tanker på denne mindededag. Det forekommer mig indlysende, at vi fortsat må samles om 1945-begivenhederne, men det må formodentlig i de nærmest følgende år ske under noget ændrede former.

Elever og lærere deltog i grundlovsrådet i Vallekilde gamle præstegårdshave, hvor forstander R. Hansen, Fårevejle, og fru Sigrid talte. Den 12. juni holdtes her et møde om højskolens ændrede ejendomsforhold; jeg har omtalt denne sag udførligt andetsteds i denne bog.

Først i juli holdt sekretær Otto Krabbe foredrag om de sociale forhold på Vesterbro, og han viste i tilslutning til foredraget den meget oplysende og gribende film

Anstandsdanse 1952

»Slum«. Idet jeg skriver disse linier, mindes jeg om, at i dette efterår har nødstedte mennesker i vor store hovedstad, især blandt ungdommen, mistet to gode mænd, kordegn H. C. Kofoed og direktør Thomas P. Hejle. Så forskellige de to mænd var, og så forskelligt de arbejdede, så var de begge til megen gavn for storbyens børn og unge, og netop for dem, som har så megen hjælp behov. Det er trøstende at vide, at andre vil søge at fortsætte deres gerning, og det er godt at vide, at Otto Krabbe fortsætter sit store arbejde i Vesterbros settlement.

Den 22. juni deltog vi efter traditionen i Høve-festen. Men hvor var det trist, at denne smukke fest, som der lægges så stort et forberedende arbejde ind i, og som tusinder af unge glæder sig til, skulle drukne i daglang regn. Dog — den blev gennemført. Mens man andre steder aflyste lignende fester, holdt ledelsen her fast ved sin beslutning. Håndboldspillere, gymnaster tog deres tørn; fhv. minister Jørg. Jørgensen holdt en god tale om ungdomsarbejdet, og Vallekildes store flok piger gennem-

førte i styrtregn deres program, skønt de kunne spejle sig i vandet, der flød henover gulvet.

Den 2. juli havde vi vor store udflugt, der som sædvanlig gik til København. Vi besøgte Grundtvigskirken, mindeparken i Ryvangen, Langelinie (hvor vi besøgte det nys hjemvendte skib Galathea), Christiansborg slot, Vartov, Radiohuset og Tivoli. Det er utroligt, så meget man ser den dag, ja, det er naturligvis alt for mange indtryk; men eleverne er glade og taknemmelige for dagen, og vi andre, som kender turen, rives med af de unges glæde, så det også bliver en skøn dag for os.

Allerede før Københavns-turen havde vi begyndt forberedelserne til elevmødet. Det er et meget stort arbejde, som lægges ind her. Og alle er med. På intet tidspunkt af året er det så godt at vide, at vi bæres af et trygt fællesskab. Til dette elevmøde havde vi vore gamle medarbejdere, Karen Margrethe og Neermann iblandt os; de hjalp os med deres sang og musik til en god lørdag aften. Søndagen havde sit kendte indhold med gudstjeneste i Korskirken, møde i haven, pigernes gymnastik og anstands-danse på plænen, opførelse af Priestleys skuespil »En inspektør ringer på« og endelig aftensang og afslutning. Elevmødet er så indholdsmættet ved alt det, det byder på. Og så får mødet jo dog for os allerstørst værdi ved, at så mange gamle elever vil komme og dele dagen med os. Når vi tænker på, hvor meget I sætter ind på at komme til Vallekilde disse dage, da har vi kun at sige en stor tak.

Efter elevmødet fulgte den 23. juli »En aften på højskole« med 8—900 deltagere og dagen efter forældrenes besøg, som også gav eleverne og os en indholdsrig dag. Endelig fulgte så en række rolige dage, kun alt for få, inden vi sluttede sommerskolen.

Vi havde i sommerens løb som sædvanlig mange gæster fra ind- og udland. Jeg skal kun nævne, at ca. 70 del-

Forberedelser til elevmødet

tagere i den internationale husdyrkongres, der blev holdt i København i forbindelse med det store Bellahøjskue, kom her til Vallekilde en dag. Der lød mange tungemål den dag i Vallekilde. Det gik, som vi så tit har oplevet det før, at folk, der stopfodres med faglige og tekniske oplysninger, befriet trækker vejret, når de kommer på højskolen, og det er vanskeligt for førerne at trække dem herfra — til videre stopfodring, som de slet ikke har spor af lyst til.

Vi havde endvidere med få dages mellemrum besøg af to seminarieklasser, ledet af henholdsvis fru Elin Appel og seminarielærer Jensen.

Først i august havde vi i en uge De danske folkemusikskolers stævne med ca. 140 deltagere. I de dage dirrede atmosfæren i og omkring Vallekilde, nat som dag, af musik. Det var et fornøjeligt stævne.

21.—23. sept. holdtes efterårsmødet — i vedholdende regn og blæst; det robuste vejr havde dog ingen indvirkning på den store tilslutning. Foruden skolens egne lærere

1951—52 karle til elevmøde

1951 piger til elevmøde

talte biskop Rosendal, forstander Johs. Novrup, undervisningsminister Fl. Hvidberg, professorerne Hal Koch og Troels Fink, biskop Erik Jensen. Boghandler Niels Pedersen og frimenighedspræst Tage Rydal læste henholdsvis søndag og mandag aften. Vi har den glæde, at et stigende antal deltagere i mødet bor på skolen i disse dage.

Endnu må jeg nævne Korskirken. Vi har i sommer fået inventariet malet, så kirken har fået et festligt og smukt præg, et meget skønt altertæppe er syet og skænket af en af menighedens kvinder, »skibet« er blevet istandsat, og forskellige andre ting i kirken er blevet forbedrede. Den 8. oktober samledes vi til Korskirkens 70-års dag. Ved gudstjenesten prædikede Gelting-Hansen, senere holdt vor gamle præst, Niels Petersen, foredrag, og derefter samledes mange i højskolens gymnastiksal, hvor tale og sang vekslede. Det blev en god dag, som vi tænker på med glæde.

Alle vi, som har vor gerning her ved Vallekilde højskole, sender gamle elever og venner vor hjertelige hilsen med ønsket om en god jul.

Luffe Grosen.

Sidste skoleårs elever

Vinterholdet 1951-52

- Aarup, Ernst, Brændekilde, Holmstrup.
Andersen, Jørgen, Dalby, Krogstrup.
Andersen, Karl, »Femhøjgaard«, Gerlev, Krogstrup.
Andersen, Karl Tage, Balle Kirkeby, Silkeborg.
Andersen, Knud Grosen, Geding, Mundelstrup.
Andersen, Vagn Åge, Dejret, Knebel.
Andersen, Verner Rytter, Øster Uttrup, Ålborg.
- Birch, Arne, Havnsøgård, Føllenslev.
Brodthagen-Jensen, Per Allan, Catherine Bootsvej 43, Hvid-
ovre, Valby.
- Christensen, Egon, Lyhne, Ølgod.
Christensen, Frede Dissing, Bindslev Mølle, Bindslev.
Christensen, Robert, Sdr. Asmindrup, Vipperød.
- Dahl, Hans Jørgen, »Roulegård«, Svinholt, Vejle.
Dahl, Søren, »Nebelsminde«, Ejstrup.
Damgaard, Ejner, »Damgård«, Asp, Struer.
Das, Chitta Ranjan, Baglapur, Cuttack, Orissa, Indien.
Ditlevsen, Svend, Tved, Knebel.
- Ebbesen, Andreas, »Sandvestholm«, Sdr. Felding.
- Godskesen, Hans Jørgen, Høed, Jystrig.
- Hansen, Arne Fischer, Kertinge, Kølstrup.
Hansen, Gudmund, Vester, Vesterlund.
Helms, Morten, Skolegade 18, Kerteminde.
Holm, Morten, Pillemark, Samsø.
- Jensen, Agner, »Højbjerggård«, Borød, Sorø.
Jensen, Bent Erik, »Engholm«, Tim.
Jensen, Bent Stærdahl, Ramsing.
Jensen, Erik, »Stentoftegård«, Vestbirk St.
Jensen, Erling, »Buddegård«, Ncxø, Bornholm.

- Jensen, Jens Aage, Thise Kær, Manna.
 Jensen, Johannes, »Nordmarksgård«, Tjæreby St.
 Jensen, Kjeld, Åstrup, Rønnede.
 Jensen, Knud Ejvind, Kelleklinte, Forsinge.
 Jensen, Willy Brink, »Birthelund«, Pederstrup, Assedrup.
 Jørgensen, Aage, »Margård«, Nr. Åby.
 Jørgensen, Poul, Vester Fælledvej 26¹, København V.

 Knudsen, Frede, »Solvang«, Ellested.
 Koll, Johannes Friedemann, Lavenförde/Weser (Kr. Nort-
 heim), Würgasserstraze 86, Tyskland.
 Korsgård, Frede B., »Marienlund«, Hårby, Skanderborg.
 Kristensen, Bent Wengel, Hammer, Lov.
 Kristensen, Erling, »Sonderbjerge«, Rødvig, Stevns.
 Kristiansen, Ejvind, »Kirkensgård«, V. Hjermitslev.
 Kristiansen, Johannes, Bur.

 Larsen, Anders, »Birkebæk«, Strandby, Hårby, Fyn.
 Larsen, Andreas, Vænget, Jægerspris.
 Larsen, Arne Ingemann, Lundby, Tjæreby St.
 Larsen, Frode Agergård, »Iglemosegård«, Gislev.
 Larsen, Niels Kristian, Hvirrekjer, Bjergby, Hjørring.
 Lassen, Hans Willy, Könholt, Thumby, Schlesvig amt,
 Sydslesvig.
 Lund, Mogens, Smallegade 28, Mezz., København F.
 Lykke, Soren, Skjørring, Galten St.

 Madsen, Karl Olav, »Højgård«, Ferup St.
 Meinertsen, Willemoes Jens, »Østergård«, Sdr. Asmindrup,
 Vipperød.
 Mortensen, Carl Chr., Randboldal, Randbol St.
 Mortensen, Henry Dahm, Brundby Mark, Brundby, Samsø.

 Nannerup, Arne Sogård, Selde, Roslev, Salling.
 Nielsen, Erik, Vrigsted, Jyll.
 Nielsen, Johannes, Håstrup St., Fyn.
 Nielsen, Svend, Hæstrup Hede, Hæstrup.
 Nielsen, Tage, Hæstrup Hede, Hæstrup.
 Nielsen, Verner Schmidt, »Sondervang«, Nyby, Brorup.
 Nissen, Knud, Lægård Landbrugsskole, Holstebro.
 Nyvang, Jørgen, Birkum, Højby F.
 Nørgaard, Viggo Friis, Godthåb, Lystrup St.
 Nørregård, Holger, »Dongsgård«, Gislev.

Ol. en, Aage, »Klejsager«, Snoldelev, Gadstrup.
 Olsen, Bent, Bonderød Brugsforening, Faxe.
 Olsen, Tage Boye, Flædemosegård, Sierslev, St. Heddinge.
 Ottosen, Ole Knud, Vemmelev, Forlev.
 Overgaard, Mads, Trustrup, Lyby, Salling.

Pallesen, Niels, Galtho, Tistrup.
 Pedersen, Harald, Skellerup, Ullerslev.
 Petersen, Aksel V., Svestrup, Ølstykke St.
 Petersen, Bent, Hallelev, Slagelse.
 Petersen, Jens Smedegaard, Lee, Bjerringbro.
 Petersen, Viggo Smedegaard, »Frandsbjerg«, Mariager.

Rasmussen, Bent, »Holmegård«, Pebringe, Karise.
 Rasmussen, Ejnar, Kærvang, Kværndrup.
 Rasmussen, Knud, Ingerslevsgade 190³ th., København V.
 Rasmussen, Kurt, Munke-Bjergby, Sorø.
 Rasmussen, Sven-Erik, Erikstrup, St. Heddinge.
 Reggelsen, Christian Jessen, Errested, Haderslev.
 Reitzel, Jørgen, Ny Himmelev, Roskilde.
 Rindom, Niels, »Vendelbogård«, Borris.

Smedegaard, Jens, Mollerup, Frøslev, Nykøbing Mors.
 Søller, Poul, Valby Langgade 215² th., København, Valby.
 Sørensen, Henry, Gultved, Kværndrup.

Vester, Henry Jakobsen, Søby, Højslev St.
 Vestergård, Søren Kristian, Bøjen, Mørke.
 Winther, Niels Martin, Manstrup, Aggersund, N.

Sommerholdet 1951-52.

Aagaard, Agnete, Jernvedlund, Gredstedbro.
 Aggerholm, Ellen, V. Jølby, Erslev, Mors.
 Andersen, Elisabeth Lambert, Rise-Hjarup, Rødc-Kro.
 Andersen, Elly Lunden, Stenstrup, Sorø.
 Andersen, Elna Bionda, Højby, Ørting.
 Andresen, Else Gram, Vester-Sottrup.

Basse, Betty, Ravnholt, Tranbjerg J.
 Behnk, Meta Holme, »Lyngsikhøjgård«, Haubro St.
 Bendtsen, Karen Kirstine, Øster Hæsing, Højrup.
 Bjerg-Nielsen, Dora, Oue, Hobro.

Bjørner, Carmen, Loubet 5, Argüello, Córdoba, Argentina.
 Bladt, Else Marie, Sdr. Hostrup, Felsted.
 Bomholt, Anna Marie, »Hougård«, Lystrup.
 Bredsdorff, Elisabeth, Seminariet, Vordingborg.
 Bruun, Maren Marie, Troldkær, Jels.
 Bønløkke, Inge, Ringholm, Ørbæk.

Christensen, Elisabeth, Agerholm, Bøvling.
 Christensen, Elly Irene, Svenstrup, Als.
 Christensen, Esther, Mulstrup, Ringsted.
 Christensen, Eva, Ørsted Mark, Ørsted.
 Christensen, Lis, Langvangen 4, Randers.
 Christensen, Maria, Krarup, Tistrup.
 Christensen, Rigmor, Klim.
 Clausager, Nanna, Vesterby, Borris.

Fredholm, Anne, Bjergby, Erslev, Mors.

Gallus, Maria, Hattenhofen, Göppingen, Würtemberg,
 Deutschland.

Gejl, Ida, Skovminde, Brørup.
 Godsk, Inga, Volling, Bolling.
 Gregersen, Linda, Ferring, Bonnet.

Hald, Dagny, Spørring, Århus.
 Hald, Ragnhild, Spørring, Århus.
 Hansen, Anne-Grethe, Kolle, Nr. Nebel.
 Hansen, Ingrid Marcus, »Fogedgård«, Søndenbro, Langeland.
 Hansen, Astrid, Grenåvej 286, Riskov, Århus.
 Hansen, Ellen Sterndorff, Højrup, Taulov.
 Hansen, Kaja, Vrenderup, Varde.
 Hansen, Lis, Halling, Hou.
 Hansen, Oliva, Forum, Guldager.
 Hansen, Sigrid, Ajstrup, Malling.
 Henriksen, Astrid, Lammehavevej, Ringe.
 Hjortshøj, Ester, Todbjerg, Hjortshøj.
 Holm, Inger Marie, »Viedsgård«, Egtved.
 Hundebøll, Agnes, Terpager, Bramminge.
 Højen, Ellen, »Nørholm«, Ilbro.

Jensen, Anna Nørskov, Gråskov, Thorning, Kjellerup.
 Jensen, Astrid, Skallebølle, Tommerup.
 Jensen, Christa, »Rønde Dam«, Rønde.

- Jensen, Dagny, »Jelstrupgård«, Havbro.
 Jensen, Ellen, Rodsted, Suldrup.
 Jensen, Ellen-Margrethe, »Strandgård«, Kastrup, Holbæk.
 Jensen, Hanne, Asp, Horne, Tistrup.
 Jensen, Inger, Skejby, Århus.
 Jensen, Kamma, Haugstrup, Vonge.
 Jensen, Karen Elisabeth, Søllinge, Pederstrup.
 Jensen, Mary Bredvig, Bryrup.
 Jensen, Sigrid, Jersie, Ll. Skensved.
 Jensen, Sigrun, »Lykkehjem«, Glejbjerg.
 Jeppesen, Inga Hessellund, Ramsing St., Salling.
 Jespersen, Tove Margrethe, Tårup, Frørup.
 Josefsen, Asta, Allerup, Tjæreborg.
 Juul, Gerda, Voer, Ørsled.
 Jørgensen, Betty, Dole Banke, Glamsbjerg.
 Jørgensen, Bodil, Birkum, Årslev.
 Jørgensen, Ina, Tommerup, Kastrup, Amager.
 Jørgensen, Inge, »Snaregård«, Ruds-Vedby.
 Jørgensen, Ingrid Juliane, »Ulvsig«, Hjørring.
 Jørgensen, Lise, Gyllenmose, Landet, Svendborg.
- Kiær, Inge, Skibbild, Herning.
 Kjersgård, Anna Kirstine, »Grønbæklund«, Jelling.
 Knold, Mary Kirstine, Bjerne Mark, Fåborg.
 Kouring, Jytte, Kastbjerg, Havndal.
 Kristensen, Karen, Lydum, Tistrup.
 Kristiansen, Kirstine, »Havbjerggård«, Nordenskov.
 Kusk, Asta, Solbjerg, Mors.
- Larsen, Birthe, Holløse, Holbæk.
 Larsen, Grethe, Lisbjerg, Århus.
 Larsen, Johanne, Værlose, Fakse.
 Larsen, Kirsten, Ørritsmosegård, Vollerslev, Østervang.
 Lassen, Linda, Karls, Valsgård, Hobro.
 Laursen, Birte Probst, Fjellerup, Harndrup.
 Laustsen, Elise Kjerulff, »Skovløkke«, Vesterlund.
- Madsen, Else Thalund, Sdr. Bassumg., Snejbjerg, Herning.
 Madsen, Jenny, Ramsing.
 Madsen, Thea, Skejby, Århus.
 Marttinen, Leila, Gadevang, Hillerød.
 Mathiasen, Marie, Hadrup, Hundslund.
 Mejnertsen, Inger, Snævre, Regstrup.

Mikkelsen, Ruth, Tjørring, Herning.
 Mogensén, Inger Kløve, Nørager, Vivild.
 Moltzen, Else, Nr. Harridslev, Hjørring.
 Mølvadgård, Stinne, Balling St., Salling.

Nielsen, Agnes, Hønkys, Røde-Kro.
 Nielsen, Anna Elisabeth, Vester Nebel, Esbjerg.
 Nielsen, Anne Margrete, Ilbro Brugsforening, Ilbro.
 Nielsen, Benny, Kolby, Samsø.
 Nielsen, Bodil, Bjergby, Erslev, Mors.
 Nielsen, Gerda Bak, Lyngby, Sporup J.
 Nielsen, Grethe Juel, »Lerchenborg«, Kalundborg.
 Nielsen, Ketty Edith, Vemmeløse, Dalmose.
 Nielsen, Rita, »Raunkær«, Ascendrup, Ll. Skensved.
 Nielsen, Tove, Arløse Mark, Sandved.
 Nygård, Ingrid, »Nygård«, Sii, Holstebro.

Olesen, Agnes, Lille Thorlund, Thorlund.
 Olesen, Gerda, Visbjerg, Løgumkloster.
 Olsen, Gerda, Bognæs, Roskilde.

Pedersen, Astrid Brandt, Digelsg., Langstrup, Fredensborg.
 Pedersen, Edith, Tandrup, Års.
 Pedersen, Eli Schiøtt, Sdr. Jellinge, Dalmose.
 Pedersen, Ellen, Balslev, Ejby.
 Pedersen, Gerda Susanne, »Damgård«, Nim.
 Pedersen, Grethe, Hølkerup, Bråde.
 Pedersen, Kirsten, Smidstrup, Vrå.
 Pedersen, Krista, »Grønland«, Skibbild, Jyll.
 Pedersen, Sigrid, Hoven, Tarm.
 Poulsen, Elisabeth, Solbjerg, Mors.

Rasmussen, Annalise Find, »Sofiedal«, Korup.
 Rasmussen, Bodil, Jorløse, Svebølle.
 Rasmussen, Edith, Mejls, Varde.
 Rasmussen, Gerda, Lindå, Hornslet.
 Rasmussen, Margrethe Inger, Jørgensø, Otterup.
 Rasmussen, Lis, Karenslund, Mjesing, Skanderborg.
 Ravn, Helene, Refsømark, Sommersted.
 Revsbæk, Karen, Voer, Ørsted.

Schelde, Anna Andersen, Østergade 36, Vamdrup.
 Schelde, Ely Larsen, St. Lihme, Limskov St.
 Schmidt, Dorthea, Troldkær, Jels.

- Schou, Kirsten, Stenvad, Stenvad St.
Simonsen, Helga Kjems, Fæsted, Sdr. Hygum.
Sivebæk, Ragnhild, Tjørring, Gødstrup.
Skov, Anna, Bæklund, Strandby, Jorløse, Fyn.
Stadsgaard, Herdis, Skjød, Hadsten.
Søndergård, Hilda, Flø, Brande.
Sørensen, Anna, »Klintholm«, Torup, Hundslund.
Sørensen, Grethe, »Solvang«, Mejrup, Holstebro.
Sørensen, Kirsten, Bering, Hasselager.
- Thomsen, Grethe, Forum, Guldager.
Thomsen, Karen, Lunderup, Røde-Kro.
Thomsen, Laura, Vallund, Ølgod.
Toft, Rita, Højborggård, Borbjerg, Holstebro.
Tromborg, Ruth, Skovsbøl, Vesterlund.
- Urup, Stinne, Bjødstrup, Skanderborg.
- Walsted, Johanne, Felsted.
Villadsen, Marie Holme, Øster-Lindet.
- Ørum, Inger Andkjær, »Brandholt«, Bogense.

Lærlingebesøget på Vallekilde Folkehøjskole 1951-52

	Vinter	Sommer	Ialt
Fra København	2	1	3
- Københavns amt	1	1	2
- Roskilde amt	2	3	5
- Frederiksborg amt	4	2	6
- Holbæk amt	6	8	14
- Sorø amt	7	5	12
- Præstø amt	7	3	10
- Odense-Assens amt	5	9	14
- Svendborg amt	7	8	15
- Maribo amt	0	0	0
- Ålborg amt	2	6	8
- Hjørring amt	7	5	12
- Viborg amt	6	6	12
- Thisted amt	1	6	7
- Århus amt	4	15	19
- Skanderborg amt	2	6	8
- Randers amt	4	9	13
- Ribe amt	3	18	21
- Ringkøbing amt	7	12	19
- Vejle amt	5	7	12
- Haderslev amt	1	5	6
- Åbenrå amt	0	5	5
- Tønder amt	0	1	1
- Sønderborg amt	0	2	2
- Bornholm amt	1	0	1
- Færøerne	0	0	0
- Andre lande	2	1	3
Ialt	86	144	230

Beretning fra Landselevforeningen i det forløbne år

Oktober 1952.

Det kan være vanskeligt for Landselevforeningens medlemmer ude omkring i landet at følge foreningens arbejde. Vi skal derfor her forsøge kort at skitsere, hvad der er arbejdet med det sidste år, og hvilket resultat der er opnået.

1) Sekretariatet i Vartov er mere og mere kommet til at indtage en central plads i arbejdet. Vi har et stedse stigende antal henvendelser — både skriftlige fra folk ude omkring i landet (vel væsentligst på grund af landsavertering og omtale af sekretariatet gennem presse og radio), men vi har også mange personlige henvendelser fra folk herinde i København. Man må naturligvis ikke regne med, at et arbejde som dette straks resulterer i den store elevtilgang, men vi har dog formidlet (siden jan. 1952) 63 elever til 25 forskellige skoler, og i en stor del af tilfældene har det drejet sig om mennesker, hvor vanskelige forhold, økonomiske, personlige skulle udredes. Det er os en stor glæde, at vi har kunnet tage os tid til at behandle hvert tilfælde individuelt som en opgave, således at kontoret her aldrig får præg af forretning, men at vi er villige til at ofre i nogle tilfælde op til flere timer på en forespørger, som søger råd og må have lettet sit hjerte. Det er vort mål at gøre Højskolernes Sekretariat til et kontor, hvor folk er trygge og glade for at komme, fordi de mærker, vi er villige til at høre på dem uden at spørge, om vi får noget ud af det. Vi håber og tror, at højskolefolk forstår, at det er nødvendigt at drive kontoret herinde på denne måde, uanset hvor presserende kritisk situationen er med hensyn til elever.

På kontoret har vi en særlig chance for at få et samlet indtryk af alle de vanskeligheder, der melder sig i dag for unge, der vil på skole. Det utilstrækkelige i den ny understøttelseslov, vanskelighederne ved at få orlov, faste udgifter til husleje m. m., som byboere stadig må betale, selv om de tager på skole. — En stor del af de mennesker, vi kommer i forbindelse med, og som vi

må hjælpe, er folk med komplicerede problemer — arbejdsløshed, invaliditet og allehånde psykiske vanskeligheder, som ikke forefandt i »det gamle højskolemilieu«.

Igennem sekretariatet kom i sommer 400 mennesker (væsentligst byboere) ud på 11 højskoler til korte feriekurser. Deltagerne var fremskaffet gennem reklame i sporvogne, omtale i aviser etc., og at dømme efter de mange begejstrede breve, vi har fået fra deltagere, har dette møde mellem højskolerne og »højskolefremmede« været lykkeligt.

2) Vartov aftenhøjskole. — I lighed med sidste år driver Landselevforeningen en aftenhøjskole i Vartov med det formål at gøre byboere fortrolige med højskole. Vi har i år fire emnerækker: 1) Kritikerne fortæller om efterårets bøger. 2) Storbyen som milieu (hvor vi med deltagerne gennemdrøfter alle de problemer, der knytter sig til at leve i en storby). 3) En studiekreds om en række af de nye film, hvor en filminstruktør giver en »faglig« vurdering af en række nye film, og deltagerne siger deres mening om handling, idé o. s. v., og endelig 4) en musikrække, der hedder »I selskab med den gode musik«. Vi har fået en række kendte højskolefolk til at medvirke i denne aftenhøjskole og håber på, at den kan hjælpe til at opbygge interessen for den danske folkehøjskole.

3) Fabrikshøjskolerne. Vi håber i år at kunne oprette fabriks-højskoler i endnu en række byer, men vil naturligvis være interesserede i, at skolerne selv tager mere initiativ i denne sag.

Det har været drøftet at tage et arbejde op i landdistrikterne i lighed med fabriks-højskolerne, men idéen er foreløbig stillet i bero udfra det synspunkt, at der allerede forefindes så mange udmærkede organer i ungdoms- og gymnastikforeninger, at der ikke er nogen grund til, vi blander os ind i dette. — Alligevel bliver det nødvendigt i den kommende tid at slutte en nærmere kontakt mellem eleverne ude omkring i landet og sekretariatet, og hvis man har idéer til, hvor og hvordan det ville naturligt for os at tage en opgave op, modtager vi med taknemmelighed råd og vejledning.

Thyra og Erik Halvorsen.

Højskolernes Sekretariat,
Vartov, Farvergade,
København K.

Blandede meddelelser

Bogen »Fra Vallekilde folkehøjskole« trykkes i 4500 eksemplarer.

Medlem af »Vallekilde folkehøjskoles lærlingeforening« kan enhver blive, som i årligt bidrag til foreningen betaler mindst 4 kr. Medlemmer af lærlingeforeningen vil først i december få årsskriftet tilsendt på postoprævning. Forandring af adresse må meldes til kassereren inden hvert års 1. sept. Medlemmer, som ikke inden denne dato skriftligt har udmeldt sig af lærlingeforeningen, er pligtige at betale årsbidraget.

Et fællesmøde for alle forhenværende lærlinge (elevmøde) afholdes her ved folkehøjskolen hvert år den tredje søndag i juli. Mange af deltagerne kommer den foregående lørdag aften. Tæpper, lagner og håndklæde må medbringes, ligeledes gaffel, kniv og teske. Nogle kan måske let medbringe et telt.

Efterårsmødet 1953 afholdes i de 3 dage søndag—tirsdag den 20.—22. sept. Alle er velkomne. De, der ønsker at bo på skolen, må meddele det i god tid og medbringe sengetøj.

Lokale elevmøder vil antagelig blive afholdt de sædvanlige steder: på Egå efterskole og i Odense i september, i Skjern og Hjørring omkring 1. oktober. Ved elevmødet i Vallekilde i juli vil der blive givet nærmere besked. Iøvrigt vil det blive bekendtgjort i de lokale aviser.

Skolen får helt eller delvis gratis tilsendt et stort antal dagblade, ugeblade og tidsskrifter. Vi påskønner denne imødekommelse og takker derfor.

Vi sender vor varmeste tak for hilsener og andet skønt og godt den 2. august, — med hilsen fra

Grete og Kr. Killelose.

Valdemar Nielsen og Kr. Killelose har tilrettelagt dette årsskrift.

Regnskab for Vallekilde folkehøjskoles elevforening.

10. juli 1951 – 12. juli 1952.

Indtægt	Kr.	Ø.	Udgift	Kr.	Ø.
Kassebeholdning 10. juli 1951	11106	84	Trykning af årsskriftet	7730	00
Medlemsbidrag	14110	68	Porto	2592	82
Salg af årsskrifter	17	50	Ekspedition af årsskriftet	130	00
Renter	308	93	Bestyrelsens rejseudgifter	20	00
			Understøttelse til elever	75	00
			Blanketter og konvolutter	434	80
			Kassererens løn	400	00
			Landsforeningen	840	00
			5 billeder: Ernst Trier	1000	00
			Krans til Troels Sams's bære	25	00
			Forskelligt	25	00
			Kassebeholdning 18. juli 1952	12271	33
	25543	95		25543	95

Regnskab med bilag er gennemset og fundet i orden; kassebeholdningen var til stede.

Vallekilde, den 18. juli 1952

Valdemar Nielsen.

Vagn Aage Fredslund.

INDHOLD

<i>Lucas 2,8-11</i>	2
<i>Niels Skovgaard: Hyrderne</i>	3
<i>Uffe Grosen: Til gamle elever</i>	4
<i>Erik Gelting-Hansen: Billigt - gratis - dyrt</i>	5
<i>Valdemar Nielsen: Vor dobbelte verden</i>	11
<i>Inga Nielsen: »Magten og æren« —</i>	20
<i>Kr. Killemose: Det folkelige ungdomsarbejde</i>	29
<i>Ejvind Sandal: Friskolen, hjemmets skole</i>	37
<i>Kr. Killemose: Mindeord</i>	46
<i>Erik Gelting-Hansen: Gudmund Bentsen</i>	50
<i>Uffe Grosen: Troels Sams</i>	54
<i>Ingeborg Helweg Nielsen: Sigrun Trier Hansen</i>	57
<i>Bodil Lange: Sigrun</i>	61
<i>Hans Trier Hansen: Ved Sigruns bære</i>	62
<i>Erik Gelting-Hansen: Sigrun Trier Hansen</i>	63

<i>Uffe Grosen</i> : Aksel Kragh	67
<i>Uffe Grosen</i> : Bodil Lange	69
Sigrid: Minder om Bodil Lange	72
<i>Uffe Grosen</i> : Vallekilde højskoles ejendomsforhold	73
Fundats	77
<i>Uffe Grosen</i> : Fra Vallekilde Folkehøjskole	83
Sidste skoleårs elever	105
Lærlingebesøget på Vallekilde Folkehøjskole 1951-52 ...	112
Beretning fra Landselevforeningen i det forløbne år	113
Blandede meddelelser	115
Regnskab	116

Ejvind Christensen
København V